

אש העקידה / אלחנן אחר מיטת רבע הגדול זללה"ה

ב א ה ב ת ה
ישנה תמיד.

בתפילות,
נחלי דמעה.
ודמעות,
להבין שמועה.

בשלהבתו,
לא קרבה איוולת.
ברוממותו,
לא בכתה נחלת.

ויהי בחצי הלילה
בקרבן למרום עלה.
אזה האש הגדולה
ואזה העצים
לעולה,
אזה תהילה
ואזה תפילה.

ממלכת סעולה
בדמע תתן קולה,
וביום השבת כלולה
בקול נהי ויללה,
אוי מה היה לה
כי אבד רב חובלה.

אש תמיד תוקד
על מזבח הנעקד,
ושלהבת הבוערת
בפליטה הנשארת,
יעלו לזכרון
לדור אחרון:

אבי אבי,
רכב ישראל
ופרשיו.

בכה נר מערבי
דור דור ודורשיו.

האש הגדולה
אשר ראו עינינו.
אשר בצילה
אמרנו יחס לכבנו.

האב אשר לקח,
בניו אשר אהב.
וענינם פקח,
משעות בהכלי
רהב.

נשאם על לבו,
אל המקום
אשר אין בו
לב עקש עקם.

עיניו העצים
לרומם קהילה,
הנה האש והעצים
ואתם השם לעולה.

ובאש העקידה
ליהטם במזרא,
חותם לימודה
במעלות התורה.

בעמל יגיעתה
לכבו יתמיד,

תאר כלה מאד נתעלה, בקבלת יום זה פירורים משלחן גבוה

פרוייקט מקיף ויחודי
במלאת ג' ירחים להסתלקות
מרן רבע ראש הישיבה חג"ש אויערבאך זצוק"ל
ערב חג השבועות תשע"ח
הרב יאיר ארלנר | הרב מנחם קליינר

הדרכות והליכות מלכי בקודש, פירורים משולחן גבוה

מושב ועומד מהר סיני

כתב הרמב"ן: "...שלא נשכח מעמד הר סיני ולא נסיר אותו מדעתנו, אבל יהיו עינינו ולבנו שם כל הימים" • בכל פינות שפנה, ומדי דברו בעסק התורה, ביראת אלוקים, ובכל מדה נכונה, המו מעיו וחם לבבו בקרבו מזכרון מעמד הר סיני הנורא • ערב יום מתן תורתנו, היום בו עמדו רגלי אבותינו על הר סיני, יצאנו לרעות בגן עדנו של רבינו מרן זצוק"ל וללקוט שושנים • דברות קודש, הרגשים מרוממים ולקח טוב שהנחיל מורשה מן המעמד הנורא והנשגב

מערכת 'עמוד האש'

כמה וכמה לקחי חיזוק והתעוררות ודרכי מוסר ועבודת ד' הנחיל רבינו מרן זצ"ל לצאן מרעיתו תלמידיו בניו. בכל פינות שפנה, ומדי דברו בעסק התורה, ביראת אלוקים, ובכל מדה נכונה, המו מעיו וחם לבבו בקרבו מזכרון מעמד הר סיני הנורא. האש הגדולה של מעמד הר סיני, נתחלקה ככבשוננו של רבינו מרן זצ"ל להרבה גוונים וניצוצות. וכפטיש יפוצץ סלע, הבעיר גחליה ורשפיה הלוהטות בלבבות. אש תמיד תוקד, לא תכבה.

כך במשך כל ימות השנה, כשם שהיה נוהג לומר על השאלה הידועה למה לא נזכרה בתורה במפורש מהותו של יום חג השבועות שהוא יום מתן תורתנו, אלא שהדבר בא ללמדנו כי אמנם 'מתן תורה' למעלה מן הזמן הוא, ואינו מוגבל לעת ולמועד. מתן תורה מתקיים ומתחדש בכל יום ויום מימות השנה, שכן 'כאילו היום ניתנו'. ברם בימים שבין פסח לעצרת לא חדל מלעורר ולהלהיב אודות המעמד הנשגב.

ואכן בכל שיחותיו בימים אלו היה מצטט רבינו את דברי ה'מגן אברהם' (סימן ס"ק ב.) והעתיקים במשנה ברורה (להלכה): איתא בכוונות ובכתבים, והזכירות הללו הם מצות עשה לכן כשיאמר ובנו בחרת - יזכור מתן תורה. וקרבתנו - מעמד הר סיני. והיה מוסיף תוך כדי דיבור, "צריך לחיות את הדברים ולדעת איך הם שייכים לכל אחד לפי מצבו הרוחני ומדרגתו. הקב"ה רוצה שאנחנו נגביה את עצמנו, שכל אחד יגיע להשגות". בטורים הבאים יצאנו לרעות בגן עדנו וללקוט שושנים, מדברים שבכתב, שבאו עלי ספרי 'אהל רחל', ומדברים שבעל פה - אוצר המנוצח, שיחות והספדים העתידיים אי"ה לצאת לאור עולם במהרה. בין הפרקים באו הדרכות והליכות מלכי בקודש, תיאורים והנהגות מבתי גוואי דבי היכלא, פירורים משולחן גבוה.

ילדים על טהרת הקודש 'פלגי מים' בעיר אלעד. לכשנשאל רבינו ע"י אחד האברכים, מהו המסר אותו ניתן להעביר בשמו, האמנם זוהי חובה גמורה לרשום את הילדים לגנים החדשים? השיב רבינו, 'מושב ועומד מהר סיני הוא'. במענה זה גלום לא רק מקור נאמן לחייב כל יחיד ויחיד בעמידה על המשמר ללא הרף, אלא נקודת מפתח יסודית להבנה לעומק את חובתו של אדם בעולמו. כל יהודי שמטה אוזנו לקול האמת, בת קול היוצאת מהר חורב, מחויב מני אז שהתייצבו אבותיו כאיש אחד בלב אחד ועמדו למרגלות ההר, בשבועת הנצח: 'כל אשר דיבר ד' נעשה', וכך נכנסו בברית לדורות עולם. שבועה זו קיימת בכל תוקפה למול כל הקשיים ובתוך כל הנסיונות המתרחשים והמתחדשים לאורך התקופות.

עומדות היו רגלינו בהר סיני

כד נח נפשיה דרבינו מרן זצ"ל פתח עליה ההוא ספדנא, הגאון הגדול רבי צבי שינקר שליט"א: כאשר נסתלק לגנוי מרומים מרן המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זי"ע שידינו ולבו היו לקל אמונה, ומשש בידי בחוש את מעמד יציאת מצרים, סחו אחר מיטתו כי עתה הלך לבית עולמו השריד האחרון ליוצאים מארץ מצרים, ועתה בעוונותינו כאשר לוקח אדונינו מעל ראשנו, הלך השריד האחרון לא"י שחרגישו בחוש שנעמדו רגליהם ממש על הר סיני. אחד ממקורבי רבינו זצ"ל התבטא בשעת חימום, כי בשעה זו רחקנו ממעמד הר סיני אלפי שנים. הן בהלו נרו של רבינו זצוק"ל וזרחתו שמשו עלינו, היה 'הר סיני' עומד אחר כתלנו, ועתה כמה רחק ממנו, הן היה זה בז' סיון ב' אלפים תמ"ח, ומי ישימענו אותה?

בין פסח לעצרת - במהלך ימי הספירה הקדושים, מנהגו של רבינו מרן זצ"ל היה לגרוס ולשנן את מסכת שבועות מרישא ועד גמירא, ולסיימה בעיצומו של יום חג השבועות. תלמידו המובהק הגאון רבי אליהו ויינר שליט"א מעיד, כי באחת השנים אירע שחסרו לרבינו מרן זצ"ל כמה דפים לסיום, והשלימם רבינו תוך כדי סעודת החג עם הסמוכים על שולחנו, כאשר בדרך לימודו העלה פנינים יקרים דבר דבור על מקומו.

מספר אחד מתלמידיו החשובים שליט"א: זכורני, באחד הימים בסיומו של סדר אחר הצהרים בשיבה, עת כילה רבינו זצ"ל את קביעות לימודו במס' שבועות עם חביבו כבנו הגאון רבי יוסף פטרוף שליט"א, העזתי פני ושאלתיו על פשר לימוד מסכת זו בעת הזאת, הלא מסכת שבועות עוסקת במיני חיובי השבועות ומבטא שפתיים, ואילו חג השבועות נקרא כן על שהוא חותם את שבע שבועות - שבתות תמימות של הספירה, אטו דרשינן שבועות שבועות לגזירה שווה?

רבינו השיבני לאלתר, כי אמנם כך הוא מנהג ישראל מקדמת דנא (מנהג זה נזכר במנהגי החת"ס, ובשו"ת חת"ס אה"ע סי' ק), וכנראה שהוא מפאת מנין מ"ט הדפים שבמסכת זו התואם את מנין ימי הספירה [ובדומה לזה נהג רבינו מרן זצ"ל ללמוד את מסכת סוטה שיש בה מ"ט דפים], אולם באמת ישנה שייכות בין הדברים, והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא' (נדרים ח' ע"א)...

(א"ה, ראה בספר שפת אמת (שבועות) שכתב, וז"ל, שבועות הוא ע"ש השבועה שנשבעין ועומדין מהר סיני. וכולל ב' השבועות. שנשבעו בני' לעבור את ד' כמ"ש ב"פ אשר דיבר ד' נעשה והן הן שבועה).

מימרא זו היתה שגורה בפי רבינו מרן זצ"ל לעיתים מזומנות. זמן מה לפני סילוקו לגנוי מרומים, נתקיימה במעונו אסיפת יסוד לגני

מעמד הר סיני – מקור היניקה והדבקות באבות הקדושים

ככלל, דומה שניתן להגדיר את רבינו מרן זצ"ל כ'איש ישראל' של כל הדורות. במוחו הכביר ובמרחבי הנפש האין-סופיים שלו חבק זרועות עולם. בתפיסתו העבר וההווה נשקו זה לזה, כל תופעה שראה נבחנה אצלו אם 'כבר היה לעולמים' או שזה בבחינת 'ראה זה חדש'. בסביבתו תמיד קיננה התחושה כי הוא אינו פוסע במשעולי ההווה, אלא הינו מפליג אל מחוזות העבר, 'חיי ונושם' את ה'ימים ראשונים' של עם ישראל.

צופה ומביט על כל הדורות היה רבינו מרן זצ"ל. למן אדם הראשון, הגדול בענקים, שנכנס לפנים ממחיצתו ונטרד וגורש, וגרם מיתה וחורבן לדורי דורות, ועד לימים יבואו. משנן היה לעצמו תדיר את החובה הגמורה השנויה בתנא דבי אליהו, "מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב", הוגה בספרם של ישירים ומתדבק בדרכיהם. מעמיק ומתבונן היה במעשיהם, במידותיהם, ובמה שהנחילו לנו מורשה. כך גם ביחס לכל רועי האומה הנאמנים שהעמיד הקב"ה לנו במשך הדורות.

מחשבותיו והשגותיו היו נתונים הרבה מעבר למקום ולזמן, ובעת התכנסות התלמידים ביום הזכרון של הרבנית הצדקנית ע"ה (תשע"ג), מעמדות שבהם מורגל היה לגלות טפח מעולמו החבוי והנסתר, חשף את אשר עם לבבו:

"אדם מושפע ממה שקורה סביבו, קשה לו לפעמים לעשות מה שאחרים לא עושים, ומאידך קשה שלא להיות מושפע ממעשיהם, אך ככל שאדם ירומם את עצמו וירם את השגותיו, הרי שהוא יכול להגיע גבוה גבוה בלי גבול."

וכבר אמר אחד הגדולים [ויש בזה כמה מגדולי הדורות], כולם מבינים בפשטות שהיום זה דבר רחוק להגיע למצב גבוה כמו אמוראים וכמו דורות קודמים, אולם הרי אם אדם יחיה בשכונה שכולם שם עמלים ויגיעים באופן נורא כאמוראים, ודאי שהוא לא יוכל להשלים עם המצב שהוא שונה מכולם, ויתאמץ ויעמול להשיג ולהיות כמו כל השאר. ומהיכן יטול את הכח לזה?"

הנה כי כן, מערכת ההשגות והדרישות שתבע רבינו מרן זצ"ל מעצמו ומסביבתו לא הצטמצמה למושגי אנשי התקופה, ולא הוגבלה במיצרי מוסכמות העת והסביבה. המבט מרומם, השאיפה גבוהה – מתי יגיעו מעשי.

אולם, "מעמד הר סיני" תפס כר נרחב ומקום מיוחד במכלול התביעות המקיף. במרבית שיחותיו דרש רבינו מרן זצ"ל במפגיע שלא לשכוח את המעמד הגדול והנורא, ואת החיובים העצומים שנתחייבנו בו.

את מעמד הר סיני ראה רבינו מרן זצ"ל גם כמקור היניקה והדבקות הגדולה ביותר באבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב, וכביטוי עז ליחסינו אליהם כבניהם אחריהם עד סוף כל הדורות.

במהלך השיעורים במסכת כתובות בסוגיא של 'גר קטן', היה שב וחזור על קושיית המהר"ל שהובאה בהקדמת הספר 'שב שמעתתא' שהקשה על הכתוב 'וישמע את העם בוכה למשפחותיו' ודרשין "על עסקי משפחות, שנאסרו להם עריות. וקשה שהרי כל ישראל נתגיירו בשעת מתן תורה, וגר שנתגייר כקטן שנולד דמי, ומותר בקרוביו, ומפני מה נאסרו להם עריות."

ומורגל היה רבינו זצוק"ל להתפלל מאוד על עיקר קושיית המהר"ל, שקושיא מעיקרא ליתא, הרי כל עיקר דינא דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי הוא שהגר בא לעקור עצמו מדת אבותיו ולהידבק בדת האמת של בני אברהם יצחק ויעקב, בשל כך הוא נחשב בגירותו כקטן שנולד, כיון שלא יתכן שישראל יהיה לו שייכות וקורבה עם עובדי כוכבים ומזלות, ובמה שנחשב כמי שנולד זה עתה הרי הוא מנתק ממילא כל קשר שהיה לו עם העבר.

לעומת זאת, מהותה ותוכנה של הגירות שהתקיימה במתן תורה היא

ההיפך הגמור. בני ישראל נתגיירו ובאו כולם בברית מחודשת יחד להיכנס תחת כנפי השכינה ולקבל את התורה, דווקא מכח התייחסותם אחר אבותיהם והיותם בני אברהם יצחק ויעקב. נמצא אפוא שבודאי לא שייך לומר שאחרי הגירות לא תהיה להם שייכות למוצאם ולכור מחצבתם, שהרי כל מעלתם היא דווקא מחמת כך, ואדרבה במעשה הגירות נתקשרו יותר לעברם, ונעשו ראויים יותר להיקרא בני אברהם יצחק ויעקב, ומעתה פשוט וברור שבכגון דא לא שייך דין גר שנתגייר כקטן שנולד דמי.

גם בשיחותיו, סמוך ונראה לעצרת, היה רגיל רבינו זצוק"ל לשזור דברים אלו, אולם לעולם לא ימוש מזכרוננו המחזה הנורא, ב"ד טבת תשנ"ט, יום השנה של הרבנית ע"ה שחל להיות בשבת קודש. בין קבלת שבת למעריב, רבינו זצוק"ל חרג מהרגלו הקבוע לשאת דברי מוסר, ואמר 'שיעור כללי' שלם בסוגיא של גר קטן בכתובות שנלמדה באותו השבוע. במהלך אותו השיעור חזר על הדברים הללו בהתרגשות יתרה וברשפי אש קודש.

"כדיטוגמא חדשה": בלי שחיים את ה'כחדשים' – חסר במלכות שמים

במהלך השנים האחרונות, בעת נתרופפו עמודי עולם, משנאינו הרימו ראש וביקשו לעקור את הכל חלילה, רבינו מרן זצ"ל השליך נפשו להציל את נשמת האומה מן הקמים עליה מבית ומחוץ, ולעמוד בראש מערכות ישראל. הוא תבע וזעק, בכה

והתחנן, בתמצית דם ודמע. השורשים העמוקים והיסודות האיתנים של אותה זעקה – תביעה נוראה שהדהדה מתחילת העולם ועד סופו, וכל רוחות ופגעים רעים לא יכלו להשתיקה, היא אותה יניקה חיה ורעננה, ישירה ורצופה, מהר סיני.

וכה היו דבריו המרטיטים בתוך משאו הנוקב במעמד ההיסטורי באסיפת גדולי התורה, מוצאי ש"ק פרשת ויגש, טבת תשע"ו, באולמי תמיר בירושלים:

"הקב"ה בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, היה לנו את מעמד הר סיני, שהרמב"ן מונה את המצוה שלא לשכחו במנין תרי"ג מצוות, ורבינו הגר"א מבאר שגם למי שלא מונה אזהרה זו במנין המצוות הרי אלו גופי תורה. משה רבינו הוריד את התורה שירדה בקולות וברקים, הכל כדי שלא נשכח לחיות את זה, לחיות במציאות של 'כל יום כחדשים', וכתוצאה מכך, לחיות שמציאות התורה זו המציאות האמיתית! דבר חולף – עובר אינו יכול להיות מציאות, ורק דבר שנמצא וקיים תמיד הוא מציאות אמיתית. ממילא כאשר חשים את ה'כל יום כחדשים' – ההסתכלות על העולם כולו היא אחרת לגמרי."

הרי בכל יום אנו אומרים קריאת שמע, ובטור (סי"ט א) מובא, כתב ר"ע לשווייה איניש לקריאת שמע בכל זמן דקרי לה כפרוטגמא חדשה. פירוש פרוטגמא כתב המלך על בני מדינתו שק"ש הוא פרוטגמא דהקב"ה, והכי איתא במדרש, א"ר ברכיה מלך בשר ודם משגר פרוטגמא שלו למדינה מה הם עושין כל בני המדינה עומדין על

רגליהם ופורעים את ראשיהם וקוראין אותו באימה ביראה ברתת ובזיע אבל הקדוש ברוך הוא יתברך שמו אומר לישראל, קראו ק"ש פרוטגמא ידידי, הרי לא הטרחתי עליכם לקרותה לא עומדים ולא פרועי ראש, אלא בלכתך בדרך, אבל באימה וביראה וברתת ובזיע.

ובבית יוסף שם מציין את לשון הספרי (פרשת ואתחנן פיסקא ל"ג), אשר אנכי מצוה היום, שלא יהו בעיניך כדיוטגמא ישנה שאין אדם סופנה, אלא כדיוטגמא חדשה שהכל רצים לקרותה.

היום אין מושג כ"כ של מלכים, אך בזמנים עברו כאשר הכתב מן המלך הגיע היו קוראים ותולשים את שערים, והיה פחד נורא. והקב"ה אומר, לא הטרחתי אתכם, לא הטלתי עליכם דברים קשים, אבל שיהיה 'כדיוטגמא חדשה'. המינימום הנדרש הוא להרגיש שמקבלים בכל יום כתב חדש מהקב"ה! 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום על לבבך'.

בלי שחיים את ה'כחדשים' – חסר במלכות שמים. אם אדם חוזר על מה שאמר אתמול ושלשום הרי שלא קיים קריאת שמע. אם חיים כך את הדברים, ממילא לא משלימים עם המציאות, ולא שמחים עם פירורים. ובאמת שבטעות חושבים שזה אפילו פירורים... זה גם לא פירורים, אלא אלו רק דברים שנועדו להטות ולהכשיל ולהולך שולל בדבר שתוצאותיו מי ישורנו! וכבר רואים את התוצאות, ואם זה לא ייפסק מי יודע לאיפה נגיע'."

ברוך זו גם היה השקלא וטריא' עם יחידים. סיפר תלמידו הרה"ג ר' יוסף שלום זייבלר שליט"א: "היה זה בשבוע בו קראו פרשת יתרו, ראש הישיבה לא חש בטוב, ובחוף עמד אברך שביקש ממני להיכנס לרבינו, ולהתייעץ עמו בשאלה האם להעביר את ביתו למוסדות החדשים. כשנכנס האברך והציג את שאלתו, הצביע רבינו על החומש ואמר בהתרגשות עילאית "הרגע למדתי את דברי רש"י (י"ט, א)', "ביום הזה – בראש חודש. לא היה צריך לכתוב אלא ביום ההוא, מהו ביום הזה, שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאלו היום ניתנו", אמור לי, אם היית יורד ה-י-ו-ם מהר סיני היית גם שואל את השאלה הזו?"...

בהזדמנות אחרת, מוסיף ומספר תלמידו זה, כאשר דיבר רבינו זצ"ל על תקופתנו והגדירה כ"וימש חושך", החושך מכסה ארץ עד שממשיכים אותו בידים, סיפרו לפני על שיחתו של מרביץ תורה שהתבטא "היום אי אפשר לחנך כמו לפני חמישים שנה". רבינו נזעק על עמדו, "אבל הלא ה-י-ו-ם קבלנו את התורה!"...

"השמר לך פן תשכח" - חרדה ששום דבר לא ישכח

זו הייתה משנת חייו ותמצית צוואתו לדורות, "השמר לך פן תשכח", וכבר עמד והתריע על כך בחנוכה תשס"ה, במשאו בכנס ראשי ישיבות ומוסדות.

"מעמד הר סיני היה בקולות וברקים, ועם כל זאת, אחרי המעמד הגדול והנורא, עדיין היו צריכים לומר לבני ישראל, 'מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי ולשמור כל מצוותי כל הימים'. למרות המעמד הגדול, עדיין יש אזהרה וחיוב להיות בפה וביראה, שלא לשכוח, שלא לשנות, להישאר תמיד עם אותה קבלת התורה, עם אותה אכפתיות ותשומת לב על כל דבר ודבר.

ולכן יש על כך לאו בתורה לדורות, כי ישנה משמעות אחרת לתורה שנלמדת מתוך אימה ויראה, מתוך חרדה ששום דבר לא ישכח, שלא יהיה בתורה שום שינויים ושום פרשנויות, אלא הכל כפי שקבלנו וכפי שנמסר לנו מסיני דור אחר דור...

וכך היה באמת בכל הדורות, עד הדור האחרון, רבינו ה'חזון איש' והרב מבריסק זי"ע, שהיו מתבוננים בחרדה בכל דבר, שלא תהיה פגיעה או שינוי כל שהוא בתורה ובמסורת שקיבלנו, והם עמדו על המשמר למנוע כל סכנה, עוד לפני שבאה לעולם, כשהיתה עדיין בשלב של רעיון פסול או מחשבה זרה, שפוגמת ופוסלת'."

באחת ממשאות התקופה הוסיף עוד, "החובה שלנו לחיות את הדברים, ולא לתת להרגל לקרר, כלשונו של גאון וקדוש רבינו ישראל מסלנט זללה"ה, כי ההרגל - 'המלומדה' הוא הדבר הנורא אשר משחית כל חלקה טובה, ד' יצילנו. אלא צריכים לחיות את ה'כל יום יהיו בעיניך כחדשים'."

תביעה זו שבה ועלתה בכל עת מצוא. רבינו זצוק"ל ראה ב'מלומדה' שורש פורה ראש ולענה, ותלה בכך את מקור כל ההתדרדרות והקלקולים ד' ישמרנו. קהל בני התורה שנענו לקריאתו ופילסו את דרכם לאורו, זכו לשמוע שוב ושוב, בכינוסים ובעצרות, בבית פנימה וברחובה של עיר, את הזעקה הגדולה הזו שמילאה וניסרה את כל חללו של עולם, מרום וקיעא ועד תהום רבה.

'שמחים כנתינתן מסיני'

רובד עמוק ומשמעות נוספת גילה רבינו מרן זצ"ל בהתקשרות לימוד התורה ונצירת מורשתה 'כנתינתן מסיני' ללא שום שינוי או תמורה חס ושלום.

בהספדו לפני מיטתו של הגאון המופלא רבי משה מרדכי הלוי שולזינגר זצ"ל, מוצאי שב"ק ז"ך מנ"א תש"ע, הטעים רבינו מרן זצ"ל במתק לשונו: "היו הדברים שמחים כנתינתן מסיני (ירושלמי חגיגה. מובא בתוס' בחגיגה ט"ו ע"א ד"ה שובו), מה זה דברים שמחים, היום כולם מחפשים להיות שמחים ומאושרים, וכאן מלמדים אותנו חז"ל, שמה שיותר מן המקור - 'כנתינתן מסיני', כך יהיו הדברים שמחים. שם זה מקור הברכה, מקור השמחה, מקור החיים, מקור כל טוב וברכה שבעולם... רק אם לא משנים והולכים בדרך המסורה, 'כנתינתן מסיני' ממש, אזי הם 'שמחים'! אם חסר ולו במעט ב'כנתינתן' - חסר ב'שמחים'..."

ברם, לא יצאו דברים מידי פשוטן. היה מעורר תדיר על השמחה התמידית בלימוד התורה הקדושה, הן 'כאילו היום ניתנו', והרי בסיני היו הדברים שמחים...

הבושה בשכחת דבר אחד מן התורה

תלמידו וש"ב של רבינו, הגאון רבי יצחק חיים פוס שליט"א, הרחיב בדוגמאות ובעובדות רבות עד כמה רבינו מרן זצ"ל חשש וחרד לשכחת דבר אחד מן התורה, וכמה חנך ורומם את תלמידיו שיחיו ויתגדלו אף הם בהרגשה שכזו.

בתוך דבריו חידד הגרי"ח פוס שליט"א את תמצית ההרגשה אותה חוו התלמידים. התביעה שלא לשכוח, מלבד עצם האיסור לשכוח, ומלבד עצם התשוקה והחיוב הגמור לדעת את כל התורה כולה נבעה גם מההכרה הברורה בחיוב של 'כדיוטגמא חדשה'. רבינו מרן זצ"ל, שדברי חז"ל אלו היו לנגד עיניו כל היום, דרש זאת גם מתלמידיו ומכל מי שכרה אוזניו לשמוע את תביעתו הנוקבת, "אם אמנם היום הזה עמדו רגלינו למרגלות ההר וקיבלנו את התורה ממשה רבינו מפי הגבורה, הכיצד יעלה על הדעת, בו ביום, כבר לשכוח?!"

כך דברי חז"ל אלו, שבמבט שטחי יכולים להיראות כדברי דרוש ואגדה גרידא, התגלמו אצל רבינו מרן זצ"ל למציאות קיימת, וקיבלו ביטוי כה מוחשי, עד כי בושה וכלימה היא לשכוח דבר אחד ממשנתו. הן היום קיבלת, וכבר אתה מאבד מה שנתנו לך? ! הלא לשוטה תחשב!

תלמידו וש"ב הרה"ג ר' משה אהרן ריבלין שליט"א מוסר את אשר שמע מפיו, הגם כי מבואר בדברי רבינו חיים מואלאזין שכיון שהתורה ניתנה להיכתב לא שייך את הלאו של

"הישמר לך פן תשכח אין הדברים אשר ראו עיניך", אין המכוון שהלאו לא קיים לגמרי, אלא שאין כל כך את התוקף של הלאו, ובפרט שיש כאן זלזול בתורה.

והיה רבינו נראה דורש מתלמידיו בניו, ושבעתיים נאה מקיים. וכך מספר תלמידו הרה"ג רבי יחיאל שטרנברג שליט"א: היתה תקופה שלמדתי זרעים בישיבה, וכשהייתי בא לרבינו זצ"ל באותה התקופה הייתו מדבר עמו בזרעים. הוא שלט היטב בנבכי הענינים, ומצוי היה בתוככי כל ר"ש וירושלמי.

אירע ששאלתי ממנו פשט בירושלמי שמובא בר"ש. והגיב שלא זוכר ירושלמי כזה. מן הנסיון כבר נמצאתי למד שכאשר הוא לא זוכר דבר, אזי דבר כזה אינו בנמצא ומשמעות הענין היא שלא הבנתי פשט נכון. פתחנו את הר"ש (כמדומני במסכת מעשר שני). הוא עיין, לפתע החויר, ובמשך זמן מה התנתק. הוא אמר בכאב, "כן, זה כתוב בירושלמי". הוא חזר על זה כמה פעמים, ואי אפשר היה לדבר איתו מאומה. הוא היה כאיש נדהם. לכשסגר את הגמרא אמר, "אני צריך לחזור על כל זרעים מההתחלה..." . לאחר מכן במשך כמה רגעים עוד היה מראהו חיוור, ונראה היה כמי שלא מצא את עצמו.

והרה"ג ר' משה אהרן ריבלין שליט"א מספר: בידי הוה עובדא, באחת השבתות זכיתי להלך עם רבינו זצ"ל כברת דרך ארוכה למצות ביקור חולים. בדרך הילוכו לא פסק מלשוח בדברי תורה ברוב עונג ושמחה ובפנים מפיקות אורה. בתוך דבריו הזכיר כי יש מן האחרונים שסובר שאף שגר שנתגייר כקטן שנולד דמי, מ"מ אין איסור יחוד באח ואחות שנתגיירו, מאחר שסו"ס ליבם גם זה בזו. לפתע קדרו פניו, הוא טפח על מצחו בחזקה, וקרא בקול נוגה: 'מי הוא זה האחרון שאומר זאת?! אוי ואבוי, איזו אבידה?! ... וכה המשך ללכת בשתיקה רועמת כשכל כולו נתון במאמץ להשיב לעצמו את אבידתו. מדי פעם ממלמל בצער: 'אבידה שכזו, אבידה שכזו'.

כאשר הגענו למחוז חפצנו, רבינו הקדים לפנינו לעלות במדרגות, פתאום נעצר, הסתובב לעברנו, וקרא בפנים קורנות ובקול רווי אושר: 'זה המקנה בקידושין בעשרה יוחסין'. מיד עם היכנסו בבית, ביקש את ספר המקנה, ולקח בידו והראה לנו בפנים באצבעו.

'כחדשים' בכל יום ויום בעסק התורה

בכל עת ובכל שעה היתה ניכרת

על רבינו ההרגשה המרוממת של 'כדיוגמא חדשה'. נתעכב על כמה התרחשויות יום - יומיות, בהם נגלתה לנגד עינינו ההתגלמות המוחשית של 'כאילו היום ניתנו'.

לכל לראש, בלימוד התורה יומם ולילה מתוך חיות ורעננות בלתי נתפסים ובלתי ניתנים להשגה. היה מפליא לראותו בלימודו את הסוגיות של סדרי נשים ונזיקין שנלמדו בישיבה, מן הסתם - בפעם האלף. כיצד הוא מתענג וישש על הדברים הפשוטים ממש ומוצא בהן חיות וטעם משל עוסק בהם בפעם הראשונה. דומה היה כמו זאטוט רך בשנים המשנן בחיבה את אותיות האלף-בית, ואינו נלאה לחזור עליהם שוב ושוב.

כך תיאר חשובי וותיקי התלמידים שזכו ללמוד עמו בצוותא פרק כירה שבמסכת שבת, היאך חזר וקרא את תיבות המשנה, "כירה שהסיקה בקש ובגבבא" מאה פעמים ויותר באהבה ובהתרפקות מופלאים. ובדומה לזה, בדידי הוה עובדא, כאשר היה משנן באוזני, הלוך וחזור, שמועותיה של פרק כל הכלים שעסק בה בתקופה מאוחרת יותר.

אחד מתלמידיו הקרובים, שזכה ללמוד עמו בצוותא רבות בשנים, מתאר: "בכמה וכמה סוגיות שהתחיל ללמוד עמי בצוותא [לצורך כתיבה], אף שבודאי הדברים היו ברורים ומחוררים אצלו כשמלה, היה מתחיל בלימודו כתינוק בן יומו שעתה נכנס לבית ספרו. כך היה בלימוד סוגית בין השמשות ושקיעה וכו' שמשכבר הימים בא בכתובים בכל הענין, וכנדרס בקובץ 'שערי ציון', ועם כל זה כשהתחיל ללמוד הסוגיא ציוה להביא אל השולחן מסכתות ברכות, ופתחנו מס' ברכות ונאמר בבדיחותא ליושביו השולחן שאנחנו מתחילים את הש"ס מחדש, ולמד המשנה והגמ' מילה במילה כנער צעיר, וכן ברש"י ותוס', וע"ז הוסיף והוסיף, וכן אח"כ הסוגיא בשבת דר"י ור", פתח ולמד בפנים שוב מתחילה הגמ' ורש"י וכל אביזריהו, וחזר והדפיס הדברים בשינויים מפליגים בספר הזכרון 'אהל ברוך'.

וכן בסוגית מוקצה, אף שקודם בואנו לישיבה היה עוסק כמה וכמה שנים בסוגיות מס' שבת, ובתוכם כמה וכמה ענינים במילי דמוקצה, מ"מ כשהתחיל ללמוד עמי איזה ענין פתח המשנה בפרק כל הכלים, והתחיל במתן המשנה והגמ' מילה במילה בדקדוק עם כל רש"י והתוס'". מתאר תלמיד נוסף: "למדתי איתו תקופה בסדר ג', בתחילת סוגית הוצאה, הלימוד היה בעיון עצום, הוא

"התורה ניתנה לכל כלל ישראל, גדול וקטן"

שיכולים להבין את עומק הלימוד, אבל יחד עם זה "שית לבך לעדרים", צריך לתת את הלב גם לשאר הבחורים, לא להסיח דעת מאף אחד."

וזו היה דרכו בקודש של רבינו, הגם שהיה חריף ועמוק מאוד, מי ימצאנו, והיה קשה להבין אותו, רק יחידים היו יכולים לתפוס את השיעורים שלו, אבל הוא קירב את כל אחד ואחד. "שית לבך לעדרים". גם על הבחורים היותר פשוטים היתה לו עליהם השפעה עצומה בכל המובנים, והיה מקרבם הרבה, ובשמחת חתונתם היה משתתף ורוקד בכל הכוחות."

בדברי הכנה לקבלת התורה שנשא בכינוס ארצי שע"י מוסדות 'שערי ציון', הרחיב רבינו מרן זצ"ל את היריעה גם ביחס לחלק המיוחד והבלעדי שיש לכל אחד ואחד מישראל בהבנת התורה, ההתעמקות והחידוש בה. "הייחוד שרואים מפרשת קבלת התורה הוא 'ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש' (שמות י"ט, ו'). התורה הקדושה ניתנה לכל כלל ישראל ממלכת כהנים וגוי קדוש... ואיתא במדרש על הארון, 'ועשו ארון עצי שיטים' (שמות כ"ה, י'), שבעשית הארון היו כולם שותפים, כי זה שייך לכולם, ולא כמו הכלים האחרים המיוחדים לבצאל, כי התורה שייכת לכל אחד ואחד. זוהי הכוונה בדברי חז"ל (תד"א אליהו רבא פרשה ז') שכל תלמיד חכם יש לו 'חדרי חדרים בתורתו', היינו שאין גבול לרוחב התורה ולעומק התורה, כל אחד יש לו איזה מידה וחלק מיוחד, ואפילו אחד שלא מגיע לקרסוליו של מי שיותר גדול ממנו, יש לו חלק משלו וטעם המיוחד לו".

במשאו במעמד הכנסת ספר תורה לשיבת 'שערי יושר' בט"ו בשבט תשנ"ט, הזיל רבינו זצוק"ל טללי תחיה ונטפי חיזוק, כי לכל יהודי באשר הוא ישנו חלק בתורה, ומקום שמור לכל בן ישראל בבית המדרש. רבינו תמך את יסודותיו על מעמד הר סיני ונתינת התורה שהקיפו את כל בני ישראל כמות שהם.

"השל"ה הקדוש אומר כי בכל שבוע ושבוע, מאורעות אותו השבוע רמוזים בפרשה הנקראת בתורה. והנה אנו עומדים בפרשת קבלת התורה, וכאן במאורע זה אנו מרגישים מעין מעמד הר סיני של הבחורים היקרים שקיבלו תורה כאן בישיבה הקדושה. באמת ממעמד קבלת התורה למדנו יסוד חשוב, כי התורה ניתנה לכל כלל ישראל, גדול וקטן, 'את אשר ישנו פה עמנו עומד היום... ואשר איננו פה', וח"ו לחשוב שיש מי שאינו שייך לקבלת התורה. כל אחד צריך ויכול לקבל התורה כפי כוחו ויכולתו, כי בודאי לכל אחד ואחד חלק בתורה, כי התורה היא ללא שיעור וגבול, כמו שמבאר הגר"א על הפסוק 'תורת ד' תמימה'."

בהספדו בישיבת 'מעלות התורה' אמר תלמידו הגאון רבי אברהם נובוגרוצקי שליט"א: "כשהתחלתי להגיד שיעורים, הלכתי להתייעץ עם רבינו זצ"ל ולקבל מאיתו הדרכה. רבינו אמר לי את דברי רבינו הגאון ז"ל על הפסוק במשלי (כ"ז, כ"ג), 'ידוע תדע פני צאנך שית לבך לעדרים'. וביאר הגר"א, 'ידוע תדע פני צאנך', מי שמלמד לעדרים, מלמד לבחורים צעירי הצאן, צריך לדעת שעיקר הדבקות, 'ידוע תדע' שזה דביקות, צריך להיות עם 'פני צאנך', היינו עם הבחורים המיוחדים

לדבר. הטעם המיוחד גלום בחידוש ובנדירות שלו. לא כך היא המידה בדברים שאדם חווה כחלק בלתי נפרד מחייו. לעולם אין אדם מואס בכוס הקפה או בפרוסת הלחם של ארוחת בוקר, ובודאי שלא קץ באויר שאינו פוסק מלשמש לו לנשימה. אצל רבינו מרן זצ"ל הפכו כל הקנינים הרוחניים לחתיכות ונתחים מהחיים בעצמם. הוא חי את החיים האמיתיים, כלשונו תמיד, כחיים ברובד הבסיסי והקיומי שלהם, דברים כפשוטן. מכאן סוד החיות והרעננות המופלאים, שכן אלו היו החיים בעצמם, ואין מתעייפים ומאבדים טעם וחשק מלחיות...

ברם, במבט מעמיק יותר, הלא מדי יום ביומו זכירת המעמד הנשגב לא משה מנגד עיניו. הוא שמע קול אלוקים מדבר אליו מתוך האש, "אשר אנכי מצווך היום". כפשוטו. תמיד חש והרגיש בכל תיבה ותיבה מדברי התורה 'דברי אלוקים חיים'. 'הר סיני' היה בשבילו מקור טהור של חיות ומעין בלתי אכזב של רעננות.

כך ניתן לשנן שוב ושוב משניות בעל פה בלי שיעור וקצבה, וכן לגרוס באין מספר לשונות גמ' ורש"י ותוס' ושאר ראשונים, ולא הלך לבו שבי

לא ויתר על שום פרט רצה להבין בדיוק את דברי גמ' ורש"י, שאלת התוס' ותירוצם, ומה בדיוק התירוצ, וכל זה ביגיעה נוראה. למדנו פחות משעה וזה היה כל כך מעייף שהייתי יוצא מותש מהלימוד."

למי שהכיר או שמע אך מעט מעוצם מוחו הכביר של רבינו מרן זצ"ל ומכח תפיסתו וזכרונו העילויים, שחבקו זרועות עולם, היה זה חיזיון מפעים מאוד. מה גם שלעינינו נראה היה שלא עשה זאת כאילו "עבודה" שכפה על עצמו, אלא בפשטות ובטבעיות.

חיזיון הפלאים זה שב על עצמו גם בשיחות המוסר הנוראות. בכל שיחה ושיחה ששמענו, בפרט אלו שנאמרו במקלות עם במקומות שונים, היינו מחפשים ומחזרים במאמץ רב אחרי דברים שנתחדשו בהם. היה חוזר ללא הרף על אותם הדברים בנפש חיה - רוח ממללא, עם כל החיות וההרגשה, כדיוטגמא חדשה ממש.

רבינו מרן זצ"ל 'חי' חווה ו'נשם' את הדברים בעצמותם. אולם ישנה חוויה חיצונית, דרך משל, אדם שמביאים לו דבר מאכל טעים במיוחד. ככל שירבה ויתמיד באכילתו כך יאבדו ויסורו ממנו החשק והמשיכה

אחר חידושים מופלגים ופלפולים מבריקים.

שח תלמידו הרב הגאון רבי אברהם יחיאל אונא שליט"א: "לפחות שבעים פעם, למדתי עם רבינו על שולחנו את מסכת ראש השנה. בר"ה, הוא למד בכל סעודה את כל מסכת ראש השנה, ובכל פעם, בכל שנה ושנה, בכל סעודה וסעודה, לימוד המשניות שאותם לומד כל ילד בבית תלמודו, היה "כחדשים ממש". שוב הדיוק בכל משנה, אותה שאלה, ובטעם חדש. והיו המילים יוצאות מפיו באהבה רבה ואהבת עולם, ממחישים את דברי חכמינו ז"ל (עירובין נ"ד ע"ב) דברי תורה, כל זמן שאדם הוגה בהן מוצא בהן טעם".

ולא נפלאות היא על רבינו זצוק"ל, אחר קראנו בספר הקדוש 'נפש החיים' (שער ד' פרק י"ד), וז"ל, ובכל עת שהאדם עוסק ומתדבק בה כראוי, הדברים שמחים כנתינתן מסיני, כמ"ש בזוהר ריש פרשת חוקת, ר' יוסי פתח וזאת התורה כו' תא חזי מלין דאורייתא קדישין אינון עלאין אינון מתיקין אינון כמה דכתיב הנחמדים מזהב כו', מאן דאשתדל באורייתא כאילו קאים כל יומא על טורא דסיני וקביץ אורייתא הדא הוא דכתיב היום הזה

'כחדשים' – בחידושי תורה

מופלאה היתה הנהגתו של רבינו מרן זצ"ל ביחס לחידושי תורתו. הן היה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק בבירורי השמועות לעומק ולרוחב. שנים על גבי שנים הרבין תורה ולימד דעת את העם בשיעורים תמידין כסדרן, ובכל ענין וענין שנגע בו, גנוזים ובלועים בקרבו נתחים נכבדים של 'משכבר הימים'. כבר עמל ויגע, טחן עד דק ועקר הרים, מישש באצבעותיו כל חידוש וסברא. וראה זה פלא, מעולם לא שב וחזר על הנושנות כמות שהן. בכל שיעור ושיעור, משחרית ימיו ועד לזקנה ושיבה, חידש כנשר נעוריו, חגר כח והוסיף אומץ כצורב צעיר. היה מתייגע וחותר להגיע לשיתין וללבן את לב הסוגיא, ולהאיר מתוך חשיכה גנזי נסתרות השמועה.

מטעם זה לא יכול היה להיעתר להפצרות הרבות לזכות את הרבים ולהאיר את העולם בתורתו הבהירה, כי תורה לאו חתומה ניתנה, ודברי תורה פרים ורבים, מתחדדים ומתלבנים מעת לעת. וכפי שהגדיר פעם, אינני מסוגל לחשוב שזהו ה'סוף פסוק' שלי בסוגיות אלו, וספר זה הינו ה'בבא קמא' שלי...

ה'התחדשות' ע"י רבינו חיים הלוי זי"ע

גם את המבט הכללי על חידושי תורה, הזריח רבינו זצוק"ל דרך האספקלריה המאירה של 'כחדשים'. במספד הגדול שנשא רבינו מרן זצ"ל על ידיו מנעוריו הגאון האדיר רבי מאיר הלוי סאלאווייצ'יק זצ"ל בן מרן הגרי"ז זי"ע (בבית הכנסת הגדול זכרון משה, כ"ח אדר ב' תשע"ו) ביאר את המציאות המופלאה, שלאחר אלפי שנים של תורה עדיין הניחו לנו הקטנים בקעה להתגדר בה, והבהיר את התופעה הנפלאה של התחדשות דרך הלימוד מבית בריסק.

"המציאות של התחדשות בתורה קיימת תמיד גם עם ירידת הדורות, כמו שמצינו הוויות דאביי ורבא, ולשון רבינו הגר"א בהוויות דאביי ורבא שהיו 'טוחנים' יותר, ובזה משובחים כלפי הדורות הקודמים וגם קודם לכן...

בדור האחרון אשר קרוב לנו, נתקיימה ה'כחדשים', ההתחדשות ע"י מאורן של ישראל רבינו חיים הלוי זי"ע [וכנודע שגאון וקדוש ישראל זי"ע מסלנט תמך ידו בזה], ניתן להתבונן, מצד השכל האנושי, השכל

הגוי רח"ל, היה נראה שהתחדשות המהלך בניתוח והפרדת הענינים יבוא חלילה וחלילה ע"י אדם מתפקח כביכול [איין אוף גיקלרטער] ח"ו, ע"י מי שלא נמשך רק אחרי האבות והסבתות [לא תהא כזאת בישראל], והוא מביא דרך התבונה וההיגיון, וכל זה הוא הבל ורעות רוח רח"ל וא"צ לפנים גם לתשב"ר, לא בכאלה חפץ ד' ולא מהם תצא תורה ח"ו. אבל האמת הברור לאמיתו הנראה לעין כל, ההיפוך וההיפוך מדברי ההבל אשר לא יזכר ולא יפקד, רק ורק מהיראה הנוראה, שגם בזה היה התחדשות, ולא חלילה חדש אלא התחדשות, הרעננות של 'אנכי מצוון היום', היראה הנוראה שראו אצל הגאון החסיד בעל 'בית הלוי' זי"ע, וכך היה ביראתו הנוראה של רבינו הגר"ח הלוי זי"ע.

'כחדשים' – להתחיל אפילו כמה פעמים בכל יום

שח תלמידו שליט"א: בידי הוה עובדא, פעם התאוננתי בפניו על כך, שמצוי שבארוחת הבוקר נכשלים בביטול תורה במשך איזה זמן, או בדיבורים של ליצנות וקלות ראש, טרם תחילת הסדר, ואזי הדבר משפיע ממילא על כל ההמשך, שכבר קשה ללמוד כשורה. ושאלתיו, האם באמת נכון להרגיש כך, כי רואה אני שישנם שלא מרגישים כך, ואינם סובלים מתופעה זו.

והשיב לי, כי אמנם הרגשה זו היא הצודקת, תורה זו לא חכמה, וכך צריכים להרגיש, כי לימוד התורה חייב שיתקיים מתוך קדושה ומתוך רציפות. והוסיף עוד לספר, כי בצעירותו היה בשכונת שערי חסד זקן שהיה ירא שמים עצום, ומרבה בטבילות, וכאשר בהיותו במקוה בבוקר היה מאן דהו משמיע איזה דבר צחות, היה גוער בו בטענה שבדברי הליצנות הוא הורס לו את כל היום. לשאלתי, א"כ אפוא מהי העצה להתחזק ולהתעלות למרות הרגשה זו. היתה תשובתו, "מנין לך שהתחלה היא רק פעם אחת ביום, מדי בוקר, צריך להתחיל בכל עת. אני עושה כל הזמן התחלות. אפילו מאה התחלות ביום. עומד והתחזק - להתחיל מחדש".

'כחדשים' - במצות קריאת שמע

והיה את חזיון הפלאים שהיה ניכר לעין כל, לראותו קורא את שמע פעמיים באהבה שחרית וערבית. איננו יכולים לפרוט לתיאורים ולעובדות את המראה העילאי הזה. מחד גיסא,

התמונה חזרה על עצמה מידי יום במחזוריות קבועה, ימים ולילות רבות בשנים. ומאידך, בכל פעם מחדש היית עומד נפעם מעוצמת החוויה. באחת משיחותיו ביאר רבינו מרן זצ"ל את ה'קריאת שמע' של מרן הגרי"ז. "כשהגיע הרב מבריסק זלה"ה לירושלים, אמרו שרואים "קריאת שמע חדשה", ולכאורה מה שייך לומר כן, אך זוהי המשמעות של "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים", ממש חדש. ואין זה דברי רמז או התעוררות, אלא ציווי ככתוב בתורת ד', "הלא כה דברי כאש", כגחלי אש ממש, ו"דבר אלוקינו יקום לעולם" ו"קול גדול ולא יסף" זה מיסודי התורה. הכל מתחדש. וכשראו את הרב מבריסק זלה"ה ראו קריאת שמע חדשה.

ואמנם כך דברי הגמ' בשלהי מסכת ברכות (ס"ג ע"ב) ביחס למצות תלמוד תורה, וביחס למצות קריאת שמע, "ועוד פתח רבי יהודה בכבוד תורה ודרש: הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם. וכי אותו היום ניתנה תורה לישראל, והלא אותו יום סוף ארבעים שנה היה, אלא ללמדך שחביבה תורה על לומדיה בכל יום ויום, כיום שנתנה מהר סיני. אמר רבי תנחום בריה דרבי חייא איש כפר עכו, תדע, שהרי אדם קורא קריאת שמע שחרית וערבית, וערב אחד אינו קורא דומה כמי שלא קרא קריאת שמע מעולם".

'כחדשים' - בשעת קריאת התורה

תמידין כסדרם היה רגיל על לשונו דברי הלבוש המובאים במשנה ברורה (סימן קמ"א ס"ק ט"ו), וז"ל, נוהגין שהגבאי או הקונה המצות עומד אצל ס"ת וזה נקרא סגן כדי שיהיה ג', היינו שהסגן הוא כביכול במקום הש"י, שהוא מצוה לקרות לכל מי שירצה, והקורא הוא הסרסור במקום משה, והעולה הוא המקבל במקום כל ישראל ובשליחותם.

וכך שב ועורר בכל עת על היחס המיוחד ל'קריאת התורה' כהתרחשות מחודשת למאורעות המדוברים בפרשה בבחינת 'הדברים חיים וקיימים'.

באחת משיחותיו הרחיב את היריעה על כך שעיקר התכלית של קריאת התורה היא ההתבוננות בתוכן הדברים. וציטט את לשון רש"י ביומא (ס"ט ע"ב) על ההפסקות שעושין בקריאת התורה - "שדברי תורה היא אזהרות ועונשין ומצוות וצריך שיכנסו בלב השומעין, וכשאדם יוצא משיטה אחת לשיטה אחרת אינה נוח להתבונן, כי עיקר הקריאה היא על

מנת שילמד וישיב אל ליבו". והטעים, אף שבודאי קריאת התיבות בדקדוק כדין היא המעכבת ולא לימוד הדברים והבנתם, מכל מקום לב ונשמת מצות הקריאה הוא לחיות את מה שקורין.

ועוד הסביר בפנימיות הענין, "ידועים הם דברי השל"ה הק' שכתב שזמן קריאת הפרשיות הוא זמן מסוגל יותר לענינים שבפרשה. וביאור הענין, שישנה השפעה שאינה מכח מציאות הזמן, אלא מעצם המציאות שכלל ישראל קוראים את הפרשיות בתורה. כלומר, כאשר קריאת התורה נעשית מתוך ספר תורה כשר, הקלף נעבד לשמה, ונכתב לשמה עם התגין, והכל נעשה כהלכתו על כל פרטיו ודקדוקיו. ואף מעשה הקריאה הוא ב'אימה ביראה ברתת ובזיע' כלשון חז"ל, כאילו עכשיו קיבלנו את התורה, אזי ממילא נעשה הזמן מסוגל.

כי אמנם זו היא המציאות של קריאת התורה, זו לא 'הרגשה' בעלמא, אלא כך הם דברי חז"ל שכל דבריהם כגחלי אש, שכל מה שקוראים בתורה, הרי זה כאילו כעת קיבלנו, וזהו דבר ששייך לכל אחד ואחד בבחינת 'תורה מונחת בקרן זוית כל הרוצה ליטול יבוא ויטול'".

בעלי נפש מקרב בני הישיבה העידו, כי כזאת היתה התחושה בקריאת התורה בישיבה. חיבתו של רבינו מרן זצ"ל לתורה הקדושה היתה באה לידי ביטוי, החל מעת נטילתה מן ארון הקודש. היה חרד לקראתה ומנשקה בדבקות ובאהבה עזה, מתעסק בעצמו עם הכנתה לקריאה וגלילתה לפני הקריאה ולאחריה. היה חרד ועירני לשמוע כל מלה ומלה, ועוקב בדריכות שתהיה בדקדוק כהלכה.

ברכות התורה לפניו ולאחריה יצאו מפי רבינו מרן זצ"ל בסערת רוח ונשמה. כשהיו התיבות 'נותן התורה' מתמלטים מפיו באיטיות ובדבקות עצומה, היו הכל נזכרים במה שהיה מעורר ומחדיר בכל עת, 'דע לפני מי אתה עמל. לזכור את נותן התורה'.

פעם סיפר רבינו מרן זצ"ל את אשר הוא זוכר מצעירותו, כאשר הבעל קורא היה קורא את הקללות, היו פשוטי העם בורחים מבית הכנסת. בכך הטעים רבינו את אזהרת הפוסקים שישארו מנין אנשים לקריאת הקללות. והוסיף רבינו וביאר כי מה שהיום אין בנמצא תופעה כזו, אין זה משום ש'אכשר דרא', אלא להיפך, בעבר אפילו האנשים הפשוטים חיו בהרגשה מוחשית את המציאות שקריאת התורה אינה 'סיפורים בעלמא', אלא דבר ד' שנקרא אלינו בשעה זו ממש, ומשכך, ברור שלשמוע את הקללות המופנות אלינו חלילה 'אם בחוקותי

תמאסו' זה פחד פחדים, ואילו כיום בעוונותינו חסרה לנו הרגשה זו, ואין בשר המת מרגיש באיזמל.

גם יראה וגם אהבה

מן המעמד הגדול בהר סיני וצורתו הפיק רבינו לקחים נוספים, ומתוך כך למד ולימד אורחות חיים למעלה למשכיל. בהספדו על רבינו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל הרחיב רבינו מרן זצ"ל בשילוב בין מידות יראה ואהבה הנצרכים לקבלת עול תורה, וכה היו דבריו:

העיקר למעשה הוא להשריש בבית לילדים כבר מקטנותם, שהתורה היא גם האושר הגדול ביותר בעולם וגם החובה הכי גדולה בעולם. שני הדברים ביחד, גם יראה וגם אהבה. במשך שנים רבות היה כלל ישראל רק עם יראה, מאז מעמד הר סיני אשר שם כפה עליהם הקב"ה הר כגיגית ו"מורעה רבה לאורייתא", ועד ש"הדר קבלוה מאהבה בימי אחשוורוש".

באחת משיחותיו הרחיב רבינו מרן זצ"ל לבאר את עומק הענין שהתורה ניתנה באופן של כפיה. "מעמד הר סיני עצמו אף שבודאי היה המעמד באהבה ובשמחה וכלשון חז"ל: 'והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני', מ"מ בתורה עצמה כתוב בעיקר את היראה הגדולה שהיתה במעמד הר סיני, שהיה 'קולות וברקים', וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק', וכמו כן אמרו חז"ל שעל כל דיבור ודיבור פרחו נשמתם, ושהקב"ה כפה עליהם את ההר כגיגית, ועוד אמרו בגמ' (שבת פ"ח ע"א) שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית, אם מקבלים ישראל את התורה מוטב, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובהו, ואף יצא מזיק ששמו טבוח שהיה מוכן ח"ו לטבוח לבישרייהו ולדמייהו. הקב"ה כפה עליהם בכל האופנים ומכל הצדדים.

וביאר הדבר למה הוצרך להיות מתוך כפיה, ביאר המהר"ל (בהקדמתו לפי מגילת אסתר ועוד מקומות) שהתורה ניתנה כמות שהיא באמת, שהיא דבר המוכרח בבריאה, אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת'. אין התורה רק כדבר מעלה ותוספת טובה מאוד, אלא בזה תלוי כל קיום העולם, ומשום כך הקב"ה נתן את התורה לישראל בכפיה דווקא, מחמת שזאת היא האמת שבלא תורה כל הבריאה חוזרת לתוהו ובהו".

יראתו קודמת לחכמתו

היה רבינו מרן זצ"ל מתריע

הוא מתחבר לגילוי הכי גבוה מעל גבוה שיש (כלשון רבינו נפש החיים). והיה רגיל להזכיר את דברי המהר"ל בפירושו לאבות, שמדי דברו על גדולתה ומעלתה של תורה, מדגיש המהר"ל, אל תחשוב שהכוונה רק על תורה כמעשה מרכבה, אלא גם על תורה של ארבעה אבות וארבעה שומרין, כי כאשר לומדים דבר שמתלבש כאן למטה, בזה אנו דבוקים ומשיגים למעלה למעלה בתורה עצמה.

"כדי שתתעצם נשמתו בעצמות ורוחניות וקדושת מקור מוצא התורה"

מרגלא הוה בפומיה של רבינו מרן זצ"ל התביעה הנוראה שבגינה אבדה הארץ ונחרב בית המקדש "על שלא ברכו בתורה תחילה" (ב"מ פ"ה ע"ב), ובהקשר לכך היה מספר, את שברידיה הוה עוברא.

מעשה שהיה עם אחד שכיום הוא ת"ח חשוב ומרביץ תורה. בזמנו, כבחור הוא הגיע מארצות אירופה, שם חבש את ספסלי האוניברסיטה ולא חונך בדרך הישיבות. כדי לקרבו הביאורו לאחת הישיבות לראות ולטעום מה זאת ישיבה, ובנוסף שלחו אותו אלי והיה אצלי בשבת קודש. אף שלא היתה לו שייכות כ"כ לדברים, אעפ"כ הקראתי לפניו את דבריו הקדושים של הב"ח (או"ח סי' מ"ז) בגדל מעלת עסק התורה והכוונה הראויה בלימוד התורה, עד היכן הדברים מגיעים.

וזה לשון קדשו של הב"ח, 'ואיכא לתמוה טובא למה יצא כזאת מלפניו להענישם בעונש גדול ורם כזה על שלא ברכו בתורה תחלה שהוא לכאורה עבירה קלה. ונראה דכוונתו יתברך מעולם היתה שנהיה עוסקים בתורה כדי שתתעצם נשמתו בעצמות ורוחניות וקדושת מקור מוצא התורה, ולכן נתן הקדוש ברוך הוא תורת אמת לישראל במתנה

שלא תשתכח מאתנו, כדי שתתדבק נשמתו וגופינו ברמ"ח איברים ושס"ה גידין - ברמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה שבתורה.

ואם היו עוסקים בתורה על הכוונה הזאת, היו המה מרכבה והיכל לשכינתו יתברך שהיתה השכינה ממש בקרבם, כי היכל ד' המה, ובקרבם ממש היתה השכינה קובעת דירתה והארץ כולה היתה מאירה מכבודו, ובזה יהיה קישור לפמליא של מעלה עם פמליא של מטה והיה המשכן אחד. אבל עתה שעברו חוק זה שלא עסקו בתורה כי אם לצורך הדברים הגשמיים להנאתם לידע הדינים לצורך משא ומתן גם להתגאות להראות חכמתם ולא נתכוונו להתעצם ולהתדבק בקדושת ורוחניות התורה ולהמשיך השכינה למטה בארץ כדי שתעלה נשמתם למדרגה גדולה אחרי מיתתם, הנה בזה עשו פירוד שנסתלקה השכינה מן הארץ ועלתה לה למעלה, והארץ נשארה בגשמיותה בלי קדושה, וזה היה גורם חורבנה ואבידתה. ויעוין שם עוד בכל דבריו בביאור ברכת אשר בחר בנו, דברים נשגבים ונוראים.

לאחר למעלה מחצי שנה, הגיע אותו בחור ללמוד בישיבה, מן המפורסמות ביותר, עמל בתורה, עלה ונתעלה עד למדרגתו הגבוהה כיום הזה. שאלתי אותו, מה הביאו לבית המדרש, וכיצד התעורר לעזוב את המקום שהיה בו ולהתמסר ללימוד התורה.

ואמר לי הבחור, שבשעה שלמד את דברי הב"ח הוא לא חש קשר לדברים, אלו היו מושגים שלא גדל והתחנך עליהם, אך לאחר חצי שנה ביום שבת קודש בהיותו בתוך האוניברסיטה לפתע פתאום האירו ועמדו למול עיניו כל דבריו הקדושים של הב"ח זי"ע ועוררו אותו מאוד, עד שהחליט מיד לעזוב הכל וללכת לישיבה.

תורה מתוך יראת שמים

בהזדמנויות שונות, היה רבינו מרן זצ"ל מדבר ברטט של קדושה על התנאי המעכב שתהיה התורה - תורה מתוך יראת שמים. וכך סיפר: "זכורני פעם, שבשכונה היו מגיעים ת"ח לשבתות, להגיד חבורות ושיעורים, והיה אחד שמסר שיעור והיה קצת ידוע בתור קל דעת ולא כ"כ ירא שמים, ואני בתור ילד סיפרתי לאבא ז"ל שפלוגי מסר שיעור, והת"ח הזה היה בשיעור, וזה [עוד ת"ח] היה בשיעור.

אבא ז"ל לא יכול היה להבין איך יתכן שתלמידי חכמים אלו נכנסו לשיעור של אדם זה שלא מפורסם

כירא חטא, סתם מדבר תורה, איך מותר ללכת לשמוע ממנו. הרי צריך ללמוד מתוך יראת שמים".

פעמים רבות היה רבינו מרן זצ"ל אומר בהתפעלות: מרן הגאון רבי שמעון שקופ זצ"ל, אבי ההיגיון והתבונה, הקפיד כל ימי חייו ללמוד מידי יום קודם תפילת שחרית חצי שעה בספר 'שערי תשובה'.

כאשר אירע שהזכיר רבינו מרן זצ"ל שמו של מרן הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצוק"ל, היה מכביר במילין על יראתו הקודמת לחכמתו, והביע תמיד את פליאתו מדוע הכל מדברים על תורתו ולא על יראתו. רבינו סיפר היאך היה מתפלל פסוקי דזמרה בערגה ובמתינות, התחיל במנין אחד והמשיך במנינים אחרים מחמת האריכות.

כיוצא בזה סיפר, שבעת שפגשו לראשונה, היה זה בפנסיון 'ועד הישיבות' בנתניה, באותו הזמן עדיין לא הכירו, ועוד בטרם ידעו, ראה את תפילתו וה'ברכת המזון' שלו, ואמר לעצמו "זה הוא צדיק יסוד עולם", ורק אחר כך נודע לו שזהו הגר"ש זצ"ל. עוד סיפר שמרן הרב מברסק זי"ע בעת שפגש את הגר"ש לראשונה אמר בהתפעלות: "ער איז א ערליכער יוד".

רבינו ה'קצות החושן' זי"ע - קדושת התורה מתוך יראתו הנוראה

באחת משיחותיו סיפר רבינו מרן זצ"ל, שכאשר היה הרב מטשעבין זצ"ל מדבר עם תלמידים אודות רבינו הגאון בעל 'קצות החושן', היה מדבר בחרדת אלוקים על גאון עוזו וקדושת תורתו, והוה מרגלא בפומיה לספר בשם בעל 'דברי חיים' מצאנז, שהיה מתמיה, מפני מה זכה הקצוה"ח שספרו נתפשט כל כך בעולם והפך ללחם חוקם של כל עמלי התורה.

לפני שהמשיך את סיפורו היה הרב מטשעבין רגיל לומר בחדוה, ראשית כל, הסיבה היא משום שהספר הוא טוב מאוד. ואחר כך היה ממשיך את מה שאמר ה'דברי חיים' ששמע מתלמידו שבתקופה שלמד אצלו שם לבו שכל יום לפני השיעור היה הקצוה"ח יורד למרתף בית המדרש וסוגר עצמו, וכעבור זמן מה ניגש להגדת השיעור. התלמיד השתוקק מאוד לדעת מה עושה רבו במרתף, והחליט להתחבא שם, וכך עשה.

כשהגיע הקצוה"ח לחדר, סגר את הדלת בעדו, והחל אומר את הפסוק בתהילים (ג, טז), "ולרשע אמר אלוקים מה לך לספר חוקי", וכך חזר על הפסוק שוב ושוב בערך כמחצית השעה, בפישוט ידים ורגלים ובבכיות גדולות

ועצומות, ורק לאחר מכן יצא לומר את השיעור מתוך הרהורי תשובה...

(א"ה, מעניין לציין שכדברים הללו ממש מובא בהקדמת הספר הנודע 'עבודת הלוויים' (עמ"ס שבעות, ראש"י סג"ל גולדברג, לודו תרצ"ד), וז"ל, ושמעתי מכ"ק אאמו"ר וכו' שאמר בשם כ"ק אדמו"ר הגה"ק רשכבה"ג זצוקלה"ה מסאנו שאמר על ספר קצוה"ח ז"ל שנתקבל כ"כ בעולם, וכבר היו גאונים וגדולים ממנו ולא זכו לזה. אלא שלימד קצוה"ח היה ביראה גדולה, וקודם שישב ללמוד היה דרכו שהלך בחדר מיוחד ועשה תשובה בבכיה עצומה שלא יהיה בכלל ולרשע אמר אלוקים מה לך לספר חוקי, עכ"ק).

'ואתה פה עמוד' - כל אחד לפי מדרגתו

רבינו זצוק"ל לימד לקח נוסף מן המעמד הנורא, וכה דבריו. "ומפורש שבמציאות הנוראה של מעמד הר סיני, שהיה מעין עולם הבא, לא רק משה רבינו ע"ה נצטווה 'ואתה פה עמוד', אלא כל אחד ואחד יכול היה להתקרב להר סיני רק לפי מדרגתו, ומעבר לזה, היה כעין 'נכווה מחופתו של חברו'. כאן בעולם הזה 'החושך יכסה', לא ניתן לראות זאת, לא רואים אלא הבדלים גסים מאוד, אבל הבדלים דקים לא רואים, ורק אנשים גדולים יותר רואים, אך לעתיד לבוא יש 'ושבתם וראיתם בין עובד אלוקים לאשר לא עבדו'. אינו דומה חוזר על תלמודו מאה פעמים לחוזר מאה ואחד פעמים, ואחד פעמים, מי שהיה חסר לו את אהבת התורה לא יוכל לעמוד במחיצת החוזר על תלמודו מאה ואחד פעמים. מי שכבר התעייף במשהו, כבר לא יוכל לגשת יותר.

כעין זה היה במעמד הר סיני, כמו שהאריך ההפלאה בהקדמה (לכתובות) ע"פ דברי חז"ל על מה שנאמר למשה ואיש לא יעלה איתך, שכ"א לא יכול להתקרב אלא ע"פ מדרגתו. ובדומה לזה בדברי הגר"א. (א"ה, כעין המבואר בחז"ל והובא ברש"י (שמות י"ט, כ"ד) שהיה משה מחיצה לעצמו ואהרן מחיצה לעצמו והכהנים מחיצה לעצמם, כן הוא בכא"א מישראל. וז"ל הגר"א (שה"ש ג, ד): וכן בהר סיני היה גבולים גבולים חלוקים להם איך יעמדו כל אחד לפי מדרגתו ויקבל השפעתו).

אמנם גם אז באור של הר סיני לא היה ניכר הבדלים דקים, רק בשמים ניכרים לגמרי ההבדלים הדקים עד כדי כך שנכווה ממש מחופתו של חברו, אולם חשו את ההפסד במה שלא השיגו. וזה מצב שמוטל עלינו לזכור תמיד. 'הישמר לך פן תשכח' קאי גם על זה. לדעת מה מפסיד כאשר הוא נשאר מאחור, כשלא מחיה את עצמו עוד ועוד.

"אורח חיים למעלה למשכיל" - "נזורו אחור"

בהזדמנויות רבות חידד רבינו זצוק"ל את התביעה להתעלות ולהתרומם ללא גבול, אותה הוציא דווקא מרגעי ההתעלות הגדולים ביותר של 'קבלת התורה'.

"הנה בזמן מתן תורה, משה רבינו ע"ה נשאר באותו מצב ובאותה מעלה ודרגה גם אחרי מתן תורה "אתה פה עמוד עמדי". אולם כלל ישראל ביקשו שלא לשמוע יותר את דבר ד', אלא מפי משה רבינו. הם אמרו: "ואת תדבר אלינו", ועל זה אמר משה, "התשתם את כוחי כנקבה,

שנצטערתי עליכם ורפיתם את ידי כי ראיתי שאינכם חרדים להתקרב אליו מאהבה וכי לא היה יפה לכם ללמוד מפי הגבורה ולא ללמוד ממני".

יש כאן לשון נוראה בחז"ל, כאשר כלל ישראל עומדים וזוכים להגיע למדרגה עצומה של נבואה באספקלריה המאירה, דרגה של "פנים בפנים דיבר ד' עמכם", וכולם נביאים. משה רבינו הרועה הנאמן רוצה שמצב זה ימשך, והוא מבקש, "מי יתן כל עם ד' נביאים", אך עם ישראל פחדו, ואף השתבחו על כך מאת הבורא ית"ש, "היטיבו כל אשר דיברו, מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה אותי וגו'", אך כאן, בידידה ממדרגתם, מונחת גם התביעה הגדולה שהיתה על כלל ישראל.

בתוכחת הנביא ישעיה, בעת שהוא מוכיח את כלל ישראל על החורבן, שחטאו אז בג' עבירות חמורות, תובע מהם הנביא, "עזבו את ד' נאצו קדושי ישראל נזורו אחור". ומבאר רבינו הגר"א, ששורש החטא והתביעה היא על זמן קבלת התורה, כאשר כלל ישראל היו באמצע ה'שטייגען' הנורא של 'פנים בפנים' שכולם נביאים, ואז הם ביקשו לירד ממדרגתם ו'את תדבר אלינו', לא רצו לשמוע עוד את דבר ד' בעצמו. זו התביעה הגדולה שמתבטאת בתוכחת הנביא 'נזורו אחור'.

רבינו מרן זצ"ל היה מוסיף לבאר שהדברים עולים בקנה אחד עם דברי רבינו הגר"א ז"ל הידועים שמבאר את דברי החכם מכל אדם, "אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה". שלמה המלך כתב כאן את שני הקצוות, אין איזו דרגה באמצע, אלא או "למעלה למשכיל" או: "למען סור משאול מטה". רק מלאכים הם "עומדים" כל אחד במקומו, ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה", אדם יש לו מציאות של עולה או יורד ח"ו, מחד גיסא, יש לו כוח לעלות יותר ממלאך, אך כשהוא יורד ח"ו איז "יתוש קדמך", ויותר גרוע מזה, שאול מטה. זו היתה התביעה על כלל ישראל בזמן של העליה הכי גדולה, אם "נזורו אחור" זה כבר השורש לקלקול ולחטא.

"ויסעו מהר ד"

בעת התכנסות התלמידים ביום השנה לפטירת הרבנית ע"ה, דרכו של רבינו היה להעמיק חקר בדרכי העבודה, בהפשטת הדברים הנשגבים ביותר עד "למעשה ממש", בדבריו ביי"ד טבת תשס"ב, העלה תוכחת מוסר נוספת מן המאורע של מעמד הר סיני. "ניסיון שכזה מגיע אל האדם בזמן שהוא גומר ומסיים קנינים רוחניים.

מעמד מסירת התורה לדורות

מסיני, רבינו מרן זצ"ל עומד כתורן בראש הר. מתעלה ומתרומם, נראה כמוריד את התורה מעולמות עליונים. ושוב, מתחילים מבראשית, בקריאת דברי הגמרא הקדושה, כחדשים, התיבות נלעסות כל צרכן, מתוקים מדבש ונופת צופים וכל טעם. בחיות, ברענונות, בהתבוננות, כקורא איגרת בפעם הראשונה.

או אז, מתפרצים באחת הפליאות הנשגבות במלוא עוזם ותוקפם, הן הגמ' 'מחודשת' היא כנגד השכל הפשוט וההשקפה הראשונה. דברי התוס' הינם שלא כעולה מסתימת לשון הגמ', והרי דברי רש"י מכוונים ומחווירים הם בתוך השמועה, ומה אפוא יבקשו הראשונים?

ככל שהוא מפשפש וממשמש בדברי הראשונים ובדיוק שינוי לשונותיהם מוצא בהם טעם כצפיחית בדבש, והרי הוא כשולה מטמוניות מתוך הים הגדול, "מה שניתן להבין כטיפה מן הים". מדקדק היטב הדק בסתומות ובמפורשות בדבריהם. מהפך בשיטותיהם ממקום למקום, מותיב ומפרק, עד שהיה העקוב למישור. נפל נהורא בבי מדרשא.

כאז כן עתה, הזמן קפא מלכת. אין מחווה במחוג ולא מביט על השעון. המזגנים מכובים ואין משגיחין בקור וחום, כי התורה עצמה למעלה מן המקום ולמעלה מן הזמן היא.

ויהי ככלותו לדבר אל העם, אז התלקטו ובאו והקיפוהו כחצי גורן עגולה. לברר וללבן, לערוך מערכה במלחמתה של תורה. זיו פניו של רבינו מרן זצ"ל מאיר באור יקרות, כבחור ביום קרב, איש מלחמות ידיו לו רב. שעה ארוכה עוד יעמוד רבינו מרן זצ"ל על דוכנו, וזמרת שירת התורה כדבש וחלב תחת לשונו.

יחסו של רבינו מרן זצ"ל אל השיעורים לא היתה כמי שאומר את דבריו דרך הצעה בעלמא, אלא כקביעת מסמרות באמיתיה של תורה. כך אירע שהגיב בפליאה רבתי, לאחד התלמידים ששאלו בתמימות, הרי לפי הדברים הנאמרים נמצא שלא כהכרעת הפוסקים, 'אכן כן, בודאי'. אחד האברכים הלומדים בשיבה ביקש לעבור למסגרת אחרת בה לומדים לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא. רבינו השיבו בפשטות, כאן לומדים 'חושן משפט'.

[הנהגת רבינו ראש הישיבה זצוק"ל בשיעוריו ב'דרכי הלימוד' פרשה בפני עצמה היא, ועוד חזון למועד אי"ה].

לכנות את השיעור של רבינו מרן זצ"ל כ'מעמד מסירת התורה', כמדומה שאין זו הגדרה ממצה. הן רבינו זצ"ל באחד ממכתביו לבני הישיבה הקדושה כינה את השיעור כ'מעמד התורה'. לאמור, אין כאן רק מעמד נוסף של מסירת התורה, כטבעת מקשרת וכחוליית המשך בשלשלת הקבלה מהר סיני, משה רבינו, יהושע וזקנים, נביאים ואנשי כנסת הגדולה, תנאים ואמוראים, גאונים ראשונים ואחרונים, עד לבית מדרשו הרמתה. הרי זה 'מעמד התורה'! התורה בעצמה. "כחדשים" - כאילו היום ניתנו.

כולם נקבצו באו לך, תלמידי חכמים מופלגים בעלי שיעור קומה, אשר תורת רבם שגורה על פיהם, מבינים הם לדעו, בקיאים בשבילי ובמשעולי תלמודו, ודי להם ברמיזותיו ובהבעות פניו. ולצידם, צורבים צעירים לימים, חדשים מקרוב באו, צמאי דעת מבקשי תורה מפי הרב הדומה למלאך.

רבינו מרן זצ"ל יושב במקומו הקבוע, פינת יקרת בזוית היכל, נרעש ונסער, מתחבט הנהו בעומק השמועה. גשים אליו באימה לבקש, 'דבר אתה עמנו ונשמעה'. רבינו מתחנן על נפשו, עוד כמה רגעים, אולי תתחנן הדעה, שמא אזכה להאיר נתיבה.

והנה מתרומם רבינו מרן זצ"ל ממושבו ובריכוז כל החושים, 'היכון לקראת אלוהיך ישראל', מתאזר בלבושו העליון וכולו אומר דריכות וחרדה.

פעמים הרבה, טרם יפסע רבינו מרן זצ"ל אל מקומו סמוך לימין ארון הקודש, יפן כה וכה בלחישת לאי מי מבני עליה המועטין לקבל ברכתם כי יצליח ד' דרכו. תוך כדי הילוכו מרחשים שפתיו תפילה ותחנונים. לאדם מערכי לב ומד' מענה לשון. כי לא דבר ריק הוא, אטו מילתא זוטרתא היא, 'מימינו אש דת למו'.

הס יושלך בחלל. דממה. כנתינתה. 'וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים', רואים את הנשמע מה שאין הפה יכול לדבר. כל עצמותיו של רבינו מרן זצ"ל תאמרנה את אשר לא יבוטא בשפתיים. את דקות הסברא, עמקות ההבנה, עדינות ההגדרה, ממששים, מרגישים, באובנתא דלבא, ולבא לפומא לא גליא.

כנתינתן. הדברים שמחיים, מאירים, משוככי לב ומשיבי נפש. פנים שוחקות לתלמוד. ועם זאת, חרדה נוראה. אימה ויראה רתת וזיע.

הדברים יוצאים רצופין ולא למקוטעין, קול ד' בכח ובהדר. קול גדול ולא יסף - ולא פסק. כנתינתן

כשהוא יוצא מהמעשה הרוחני, הוא מיד מתנער קצת ומרגיש הרווחה, וכעין שהיה בכלל ישראל אחרי מעמד הר סיני כשהגיעו למדרגה הנוראה של נבואה, ומיד כשיצאו משם נאמר בהם 'ויסעו מהר ד' היתה עליהם תביעה בענין זה, 'כתינוק הבורח מבית הספר' (כפי שהאריך שם ברמב"ן ועוד), ולפיכך זוהי פרשה של פורענות.

לפעמים אדם עומד בניסיון ומצליח בעבודתו, אך עדיין יש עבודה מיוחדת אחרי שכבר סיים. ורגיל אני להזכיר תמיד בשיבה שהניסיון של מוצאי יוה"כ הוא ניסיון קשה, אחרי שעובדים כל היום ועומדים בתפילה ובתשובה, ואחר כך כשמסתיים יוה"כ מתנערים קצת, ובאמת כך ישנם עבודה וניסיון מיוחדים בכל עת שקמים מן הגמרא, וכאשר יוצאים מן התפילה".

ואף באיגרתו לבני הישיבה הקדושה, קרוב לשבועיים לאחר חג השבועות, כתב רבינו זצוק"ל בנהמת לבו הטהור, "ט לחודש שניתנה תורה. הן זה עתה סמוך ונראה לזכרון יום המעמד הנורא קבלת התורה, וכבר הוזהרנו באזהרה נוראה על זה השמר לך פן תשכח וכו' וכו', אחים יקרים נא ונא לא להתרשל בבחינת 'ויסעו מהר ד' שזה הפורענות שבתורה כמבואר ברמב"ן. חזקו והתחזקו בעול תורה בשמחה באהבה בהתמדה, לייקר את הזמן העובר ופורח מעלינו, ובתעצומות עוז העיון והעמל בתורת חיים משיבת נפש, כל יראה וכל ימצא בבית המדרש הטומאה הנוראה של "דברים בטלים". וכפרט שלא להפסיק משנתו בתוך באמצע הלימוד הקדוש, וכ"ש וכ"ש שלא להיות חבר לירבעם בן נבט ח"ו להכשיל גם לאחרים חלילה וחלילה.

ומשה ניגש אל הערפל

בכינוסים גדולים ובעצרות מספר, רבינו מרן זצ"ל היה מתריע שלא להיתפס לדברים צדדיים ושוליים, ולא לשכוח את המטרה, את התכלית. על כך היה מצטט את הפסוקים בפרשת יתרו (כ', ט"ו-י"ח) העוסקים במעמד הר סיני, "וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר ואת ההר עשן... ויעמוד העם מרחוק ומשה ניגש אל הערפל אשר שם האלוקים. ודרשו בדרך צחות, משה רבינו לא הסתפק בראית הקולות והלפידים וכל מה שמסביב, אלא ניגש אל התכלית - אל הערפל אשר שם האלוקים.

תקוותנו תאמצנו כי נשכיל להבעיר בקרבנו את האש הגדולה של מעמד הר סיני, ולחקוק בנשמתנו את 'דבר ד' מתוך האש', לחיותנו כהיום הזה. והיה זה שכרו של רבינו האהוב נשמתו עדן, בטוב תלין בגנוי מרומים.

כמקבלי מתן נחליאל

קבלת התורה במעלות התורה

יום קבלת התורה בישיבה הקדושה בצילא דמהימנותא של אבינו רוענו ראש הישיבה זצ"ל • רשמים
זעירים מחזיונות מלאי הוד ומראות מרוממי השגה • הארות והרגשים, עובדות והנהגות מרשימות
תלמידים ומעודיות מקורבים

מערכת 'עמוד האש'

מ ידי דברו על גודל השעה ורוממות
ההשגה של זמן מתן תורה, הוה מרגלא
בפומיה דרבינו זצוק"ל הכ"מ, משמיה
דרבינו הגר"א ז"ל, שבני ישראל הגיעו
במעמד הר סיני כמעט לדרגה של אדם הראשון קודם
החטא, ועל אותה שעה נאמר "אני אמרתי אלוהים
אתם ובני עליון כולכם", שכמעט הגיעו לתיקון השלם.
רבינו זצוק"ל היה מוסיף לצטט את דברי רבינו

ההכנה הגדולה, "שבעה שבועות תספור לך".
דעת לנכון נקל את עומק המושג, כי גבהו
דרכיו ומחשבותיו כגבוה שמים, ואת קוצר המשיג,
עניות דעתנו, אנו הקטנים שבתלמידיו. אין כאן
אלא דריכה על מפתן הכניסה לחנותו של בשם,
השקפה לטובה לעולמו הטמיר והמוצנע של רבינו
זצוק"ל, שמתוך שנתמלא כולו בשמים, ריחו הטוב
נדף למרחקים ונתדבק בכל סביבותיו.

הגר"א ז"ל שעל אותה העת של קבלת התורה
שנינו באבות (פ"ד מ"ז), "יפה שעה אחת בתשובה
ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא".
בטורים הבאים ננסה לשוב אל אותה 'שעה
אחת' מפז יקרה, זכה וברה - יום קבלת התורה
בישיבה הקדושה 'מעלות התורה', בצילא
דמהימנותא של רבינו מרן זצ"ל. להשלמת היריעה
נדרשנו להתרחב ולהתפרס גם על פני תקופת

ה'לב' של עבודת הספירה

ההכנה הגדולה ליום מתן תורתנו
אצל רבינו זצ"ל החלה כבר במוצאי
יום טוב ראשון של חג הפסח, מהחל
חרמש בקמה וספירת שבעה שבועות.
בסעודות שבת חול המועד של פסח
ושביעי של פסח היה מאריך לבאר את
השייכות וההמשכיות בין המועדים,
והעליה ממדרגה למדרגה שישנה
בימים אלו (ראה בספר 'אהל רחל' - מועדים
עמ' ק"פ מאמר עצרת היא. בשיחותיו הרחיב
עוד במעלת קרבן שתי הלחם הקרב בשבועות
שבו גם החמץ מתקדש ומתעלה. והיה מוסיף
ואומר, שתחילת הנפילה של הצדוקים היתה
במה שהפרידו את חג הפסח מחג השבועות ע"י
שהתחילו את הספירה ממחרת שבת בראשית
ולא ממחרת יום טוב).

בכל ימי הספירה היה מעורר
רבינו זצוק"ל לקבל עול תורה בעוז
ובתעצומות, וכמו שהסביר באר היטב,
"**ועכשיו שכבר קיבלנו את התורה,**
עיקר ההכנה היא על ידי לימוד
התורה בפועל, להתחבר ולהשתייך
לתורה ולהשתלם בקניניה, במ"ח
קנינים שהתורה נקנית בהן, והעיקר
זהו עמל התורה".

ומרגלא בפומיה מה שמוכא בספר
תוספת מעשה רב (סי' נ"ה) על רבינו
הגר"א ז"ל, "ותיכף לאחר הפסח ישב
ללמוד בפרישות גדול למאוד, ואמר
שהם ימי הכנה לקבלת התורה עד
חג השבועות". והיה מוסיף להטעים,
שאף שבודאי אין לנו שום ציור על
עמלו של הגאון ז"ל, מ"מ נמצינו
למדים מכאן, שתמיד, בכל מדרגה
שהיא, גם לענקי ענקים, שייך להוסיף
עוד ועוד.

ואכן בימים אלו נראה היה על
רבינו זצ"ל בחוש את חרדה מכל רגע
של ביטול תורה ח"ו. מסופר שעוד
בחיייו של אביו, מרן הגרש"ז זצוק"ל,
הבחור שלמד עם ראש הישיבה סיפר
להגרש"ז באקראי שבשבוע של בין
הזמנים - אחר פסח עד תחילת הזמן -
רבינו דבק בתורה כמעט בלי תת שינה
לעיניו, ולא נשכב כלל על מיטתו
[הגרש"ז הגיב בחיוך, "נו, אני כבר
פטור מחינוך, שיעשה כפי חפצו"].
וכך מספר תלמיד ותיק, "מחזה
שלא ישכח מלב, הם ימי הספירה,
ימים בהם רבינו הגדול היה יושב כל
היום בבית המדרש ברציפות ללא שום
הפסקה, כולל בזמני הפסקת הצהרים

ועד שעות הלילה המאוחרות,
ולומד בקול רעש גדול, בהתלהבות
ובצימאון עד בלי די, בלי מנוחה ובלא
שנתן שינה לעיניו".
באחת השיחות בערב חג השבועות
התבטא רבינו זצ"ל, שה'לב' של
עבודת הספירה, הוא להאמין שרושם
ועוד רושם ועוד רושם, יום ועוד יום,
מצטרפים יחד לקדושה הנוראה של
עצרת - יום מתן תורתנו.

"בחדש השלישי באו מדבר סיני"

מתחילת חודש סיון הייתה 'קבלת
התורה' מקבלת משמעות מוחשית
וקרובה יותר. רבינו זצוק"ל היה נראה
דרך מתמיד. חרדה ואימה נוראה
מחד, ומאידך, אושר ושמחה גדולה.
אלו היו ימים גדושי עוז ותעצומות,
חדורי חדווה של "פנים בפנים דיבר
ד' עמכם בהר מתוך האש".

במחיצתו של רבינו זצ"ל שמענו
את 'קול ד' מדבר מתוך האש' של
הגמרא, התוס' והרשב"א. הורידים
שהשתרגו על מצחו בלטו מן המאמץ
הנורא, שעה שביקש והתחנן בהמיית

לבו "ותן בלבנו ללמוד וללמד לשמור
ולעשות ולקיים". ראינו בחוש,
במראה ולא בחידות, את רבינו מרן
זצ"ל ניצב בתחתית ההר, תמונת ד'
יביט בתבערת אש פנימית, ומתנשא
אל על, ליטול מנה יפה וגדושה.
המראות, מראות אלוקים, אותו
רטט ממש, אותם קולות, אותם ברקים,
הלפידים וההר העשן, וקול ד' מדבר
מתוך האש, והעולם שנתמלא בשמים,
כמו ביום שניתנה בו תורה. המעמד
הזה חזר על עצמו שנה בשנה בבית
מדרשו של רבינו מרן זצ"ל, מעמד עם
קולות וברקים, רווי אורות, ורוח חיים,
עם האש והלפידים, האימה הגדולה
והאורה הזרועה כצורתו ותבניתו
"אשר הראית בהר" חזר על עצמו מדי
שנה, ביום בו ניתנה תורה לדור דעה,
עם סגולה, שישים ריבוא שרידי חרב
במדבר סיני.

"אצל רבי ישראל מסלנט אמרו"
התבטא ההוא ספדנא, בימי האבל על
רבינו הגדול, "כי כל השנה אצלו היא
אלול, ואלול הרי הוא אלול, ומעין
זה נאמר על רבינו מרן זצ"ל, כי כל
יום, בכל השנה כולה, היה אצלו יום
של קבלת התורה, וקבלת התורה

שלא יקבל את התורה, כי כלי הקיבול של תורה הינם השמחה והסיפוק, ועליו להתבונן כמה הוא זכה ללמוד עד היום בסיעתא דשמיא, וכיצד יוכל להרבות יותר ויותר. ולשאלתי, האם זה נכון רק לאותו בחור. השיב, "מה פתאום, צריך לפרסם זאת לכל אחד, שבלי סיפוק ושמחה אין כלי קיבול לקבל את התורה!"

ועוד מרשימותיו של אותו תלמיד, באחד השנים זכיתי ללוותו לבית המדרש בליל יום טוב, והזכיר את דברי ה"ט"ז (סי' תצ"ד ס"ק א') לענין איחור תפילת ערבית בליל יום טוב, ודברי ה'משך חכמה' (פרשת אמור) שבחג השבועות דכתיב 'בעצם היום הזה' אין דין תוספת יו"ט. רבינו מרן זצ"ל הוסיף לבאר שיוצא מזה לימוד גדול, שענין התוספת הוא לחבר את היום עם מה שקדם לו, וזהו ענין 'ערב שבת', להכין "את אשר יביאור", ומלשון ערבוב להכניס את השבת לחול, אבל בחג השבועות, עד כמה שאמנם צריך בכל ימי ספירת העומר להרבות בהכנה לקבלת התורה, אבל אחרי כאלות הכל, יום קבלת התורה עומד לעצמו ואינו מחובר לימים הקודמים, ככתוב 'בעצם היום הזה'. והעולה מזה שעדיין אפשר לזכות ולקבל גם מי שלא זכה להכין עצמו כדבעי, על אף שבודאי שאי אפשר להשוות עם מי שזכה להכין עצמו לקבלת התורה, ומה שאין כן בשבת שאפשר לקבלה רק לפי ההכנה אליה, ומי שטרם בערב שבת יאכל בשבת, והתבטא שזה מאוד מעורר ומעורר.

בשיחת הכנה שנשא בימים אלו הודיע רבינו מרן זצ"ל על ההנהגה הראויה במיזוג המושלם של יראה וחרדה מחד, ושמחה וגיל, מאידך, בימים אלו. "יש להרגיש שמחה עצומה על מה שזכינו, והיראה אינה סתירה לשמחה, כי "יראת ד' תוסיף ימים". היראה מגרשת את טומאת הגוף, ועד כמה שהאדם זוכה להרגיש את היראה, הוא זוכה לדעת שהוא חי חיים אמיתיים, ואין שמחה למעלה מזה. היראה והשמחה צריכות למלא את כל הגוף.

זהו החיוב של "בעצרת בעיני נמי לכם", לקיים "בדעת חדרים ימלאו" (משלי כ"ד, ד') - לקרב את כל הגוף כולו לחיים רוחניים. ועם זאת, עלינו לקבל עול תורה. וכמו שאמרנו בירושלמי (ר"ה פ"ד ה"ח), בכל הקרבנות כתיב חטא ובעצרת אין כתיב חטא. א"ל הקדוש ברוך הוא מכיון שקבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם.

"גדול יום ד' ומי יכילנו"

נזכרים ונעשים להתעצם בעזוז ובגבורה כפי רוממות הימים, להיות מוכנים ככל לב לקבלת התורה".

במכתב מיוחד מעורר רבינו מרן זצ"ל במיוחד אודות הלימוד והתפילה ביום ערב החג הקדוש: הימים הגדולים. אחים יקרים נא ונא אל תלכו בקרי - בקרירות חלילה וחלילה, אם לא עכשיו... עכשיו... אימתי ואימתי, אנא נולך את חרפתנו... להתחזק ולהתעצם בסדרי הישיבה, התפילות... התפילות... וסדרי הלימוד ת"ת כנגד כולם, ולהיזהר מאוד מאוד ביום ערב החג הקדוש להתפלל וללמוד בסדר הישיבה... וכל אחד ואחד יחשוב חשבונו של עולם, ולקבל למעשה ממש עול תורה באמת לטוב לנו כל הימים.

תלמידו המובהק הגאון רבי אליעזר מאיר שליט"א מספר, "כולם חשו את גדולת הימים, והיאך "חיים" אותם, וזה התבטא בכל דבר ודבר. זכורני שפעם בערב חג השבועות ניגש אלי רבינו בבית המדרש, ואמר, הבה נלמד את הסוגיה של שתי הלחם במנחות. הוא ישב עימי במשך שעות ארוכות, כמעט עד התקדש החג, כדי להיכנס ליום הקדוש מתוך לימוד ענייני, להקריב את שתי הלחם...".

עם היותו מעורר ותובע ללא הרף, ומכה על קדקוד התלמידים להגביהם ולרוממם, לא הניח ידו מלעודד ומלחזק ידים רפות. כמו שמספר תלמידו הרה"ג ר' מרדכי יהושע קרויזר שליט"א: "לפני כמה שנים, בימים שלפני חג השבועות, דיברתי עמו על בחור שהיה קשור עמו במקצת ולמד בישיבה אחרת, רבינו ביקשני לומר לאותו בחור, שמי שעסוק בחשבונות של 'יום הדין' על התורה, כמה הוא לא למד עד היום, מובטח לו

טבח להו לבשריהו ולדמיהו", כלומר המציאות הזו של סכנה בערב שבועות קיימת בכל שנה ושנה".

במשך ימים אלו, רבינו זצוק"ל הרבה לישא מדברותיו בקול גדול ולא יסף, בדברים חוצבי להבות אש, והביע את המיית לבבו הטהור במכתבים מרטיטים בכתב ידו. וכה כתב במכתבו לבני הישיבה הקדושה באחת השנים בתחילת ירח סיון.

"הנני בעניי לקראת הימים הקדושים הבורים עד לב השמים, אשר בהם נבחרנו מכל העמים, אל נא אחי תרעו, חוסו על עצמכם לא לאבד אף א' מהם, להתענג בימים אלו על שדה התלמוד הנורא, שבהם חכמינו ז"ל אשר קטן שבהם מחיה מתים כמב' ע"ז (י' ע"ב), והרי שולחן הרי סכין כו' ורק פה כו', רוממות קדושת התלמוד אשר לנו למורשה... ידיכם דורש טובתכם, שמואל".

היה מעורר ושגור על לשונו גם החיוב לחזק ולהתחזק ביום ב' סיון 'יום המיוחס' (יעו' בספר ערוך השולחן (סי' תצ"ד סעיף ד'), וז"ל: גם היום שבין ר"ח לבין ראשון של הגבלה ג"כ נכלל בשמחה. ועוד דבאותו יום אמר להם משה לקדשם ורגילין לקרותו יום המיוחס מפני זה, ועוד מפני שביים זה חל יום הכיפורים. וראה עוד בשו"ת האלף לך שלמה (או"ח סימן של"א) ובשו"ת דברי מלכאל ח"א סי' כ"ג).

הימים האלו נזכרים ונעשים להיות מוכנים בכל לב

מה מאוד גדלה והתעצמה ההתעוררות בשלושת ימי ההגבלה, וכמו שכתב רבינו מרן זצ"ל באיגרתו לבני הישיבה, "שלושת ימי ההגבלה איש לרעהו יאמר חזק. הימים האלו

בעצמה, הרי היא קבלת התורה!" בשנים קדמוניות היה דרכו של רבינו מרן זצוק"ל להעיר את הבחורים עם שחר לעבודת הבורא, והיה מטפס ועולה לחדרי הפנימיה, בעודו עטור בטלית ותפילין. סח אחד התלמידים: "לא ימוש מזכרוני, כיצד נכנס לחדרי וכולו נסער. היה זה בראש חודש סיון, הוא מלמל שוב ושוב: "היום הזה באו מדבר סיני" ברגש ובהתלהבות בלתי ניתנים לתיאור".

בשיחה שנאמרה בישיבת 'משכן התורה' בנתיבות בתחילת חודש סיון תשס"ט הנחיל את רוממות הימים הקדושים, בהם כל המאורעות הכבירים של מתן תורה שבים ומתחדשים עלינו במציאות חיה וקיימת.

"אנו עומדים סמוך ונראה לזמן הגדול של מתן תורה, הזמן של הקולות וברקים במעמד הר סיני. כאשר ידוע שכל ענין הזמנים הם לא זכרון למשהו שהיה, והם אינם סיפורים היסטוריים ח"ו, 'דברי קורות הימים הלא הם כתובים בספרי דברי הימים' ולא בתורתנו הקדושה..."

ענין הזמנים הוא מציאות של ממש. מציאות של 'המחדש בטובו בכל יום תמיד', בפועל ממש, וכמו שכתב רבי חיים מואלאזין זיע"א שזה מה שאנו מזכירים בכל יום המחדש בטובו בכל יום תמיד, כי בכל רגע יש חידוש מעשי הבורא בפועל ממש.

ובודאי הזמן הזה של יום מתן תורתנו, בו חוזרת המציאות הזו של קבלת התורה מידי שנה בשנה, וכידוע יש לזה משמעות במציאות הטבעית, כמו שאמרנו חז"ל (שבת קכ"ט ע"ב) שאין מקוין דם בערב יו"ט כי גזרו משום ערב עצרת "דנפיק ביה זיקא ושמיה טבוח, דאי לא קבלו ישראל תורה הוה

זצ"ל היה בחיי חיותו, היה רבינו מתעכב בבית המדרש, מפני כבודו, ונשאר ללמוד במקום מושבו עד אחרי שאביו עלה לביתו, אזי יצא לביתו]. היה זה מחזה מדהים ביופיו, כל בני הישיבה שרו בדבקות את שירת התורה. רבינו זצוק"ל הבחין בבעלי הבתים הדרים בשכונה מביטים בהשתאות בבני הישיבה העוסקים בתורה הנושאים קולם בשירת התורה,

מראה כהן גדול בצאתו מן ההיכל, ובני הישיבה הקדושה סובבים אותו ברחובה של עיר במורא ובהערצה. מזמרים לפניו כחתן ביום חתונתו - זו מתן תורה, וכמלך בראש גדודיו ביום שמחת לבו, כי לו נאה כי לו יאה. רבינו מרן זצ"ל, שלא כהרגלו, נושא את המשא אשר היה עליו לזרע בדומיה ובאהבה, לכבודה של תורה ולשמחתה [בעוד אביו מרן הגרש"ז

זכו לקפיצת מדרגה יותר גבוהה, והיינו כאמור, שכיום מתן תורה בבחינה מסוימת הוא יותר משבת שההארה מקדימה להגיע בו יותר מבשבת שבאה בהדרגה".

כשעיניו עצומות ופניו לזהות ומאדימות מאריך רבינו מרן זצ"ל באמרותיו הטהורות. זמן 'תמימות' הימים והשבועות חלף מכבר. כל הלבבות כמדורת האש בשלהבת קה- לגודל קדושת היום. תפילת מעריב, בחיל וברעדה. העינים דומעות, ומראהו של הרב הדומה למלאך ד' כאחד משרפי מעלה.

ברכת 'אהבת עולם'. המיית לבבו והתרגשותו הנוראה של רבינו זצוק"ל פרצה חוצה ועלתה על גדותיה, ולאחר מכן, קבלת עול מלכות שמים באהבה ובסילודין.

עליונים ששו ותחתונים עלזו

לאחר התפילה, מה נהדר היה

ליל התקדש החג. אורית הרוממות פורצת וממלאת את ההיכל. תלמידים באו לבקש על נפשם, רוצים לקבל ולשמוע, להתעורר. לבסוף רבינו מרן זצ"ל התרצה, והחל לשאת את דבריו בלחישת. הוא מקדים כמתנצל ואומר, "הן עתה ימים ידברו, ומה שיידך לדבר על חזיון, על הכנה לקבלת התורה, כשכבר נמצאים ממש בתוך היום הגדול".

לאחר מכן היה מגדיר את היום כיום גדול ונורא מאוד, וקורא עליו את הכתוב ביואל (ג, י"א), "גדול יום ד' ומי יכילנו".

לאורך השנים הפליג רבינו מרן זצ"ל בדברותיו בשגב מעלת היום הקדוש שהוא "גבוה מעל גבוה", בדבריו עמד על כך שבשבועות יש את אותיות "שבת", וכמבואר בחז"ל ובדברי האר"י הקדוש, שדרגת השבת ושבועות קרובות זה לזה, עד שרבינו האר"י ז"ל מתקשה מדוע הותרה מלאכת אוכל נפש בחג השבועות, בו העולם מתעלה כמעט במעלת השבת. באותה השעה האריך רבינו מרן זצ"ל לבאר, "כל העליה הנוראה של היום היא בגלל התורה, אותה תורה חמדת שעשועיו של הקב"ה, והיא הגילוי הגבוה ביותר, שאיננה שייכת לבחינה של הזמנים, שהרי "כל יום יהיו בעיניך כחדשים", וכידוע שאף זמן חג השבועות לא נזכר במפורש בתורה.

חג השבועות בבחינה מסוימת הוא יותר משבת קודש, שבשבת השיא הוא במנוחה, שהרי הכל בא בהדרגה שבת בראשית, שבת מתן תורה, ושבת במנוחה - שבת לעתיד לבוא, אבל בשבועות ההארה מקדימה לבוא כבר קודם המנוחה.

בודאי ששבת היא יותר מהכל, שבת קודש קודשים, והיא תכלית מעשה שמים וארץ ותחילה למקראי קודש, שורש לכל הקדושות שבבריאה שיוצאות ממנו. שבת היא יומו של הקב"ה וקביעת קיימא כבר מששת ימי בראשית, ואינה תלויה בקידוש החודש כשאר הימים טובים.

בשבת מצינו דבר שאינו בשאר ימים טובים, שיוצאים לקראתה "לכה דודי לקראת כלה", וכבר בגמרא (בבא קמא ל"ב ע"א) מובא שהיו מתעטפים ויוצאים לקבל את השבת, משא"כ הימים טובים שהם תלויים בנו. אולם חג השבועות הוא יותר משאר הימים טובים בגלל המתן תורה שבו וההכנה הגדולה שיש אליו, מ"ט ימים של הכנה גדולה, שביציאת מצרים הקב"ה רומם את עם ישראל לדרגה גבוהה מאוד שלא לפי דרגתם, ולאחר מכן היו צריכים עבודה עצמית לקבל מעלה זו כדי שיהא לזה קיום, ועל ידי שעבדו על עצמם והתכוונו כראוי למתן תורה

"אהבה רבה" - - -

אחר, היינו אומרים אין הוא יודע מה שיש בעולם, אבל שלמה המלך שהיה לו כל אשר שאלו עיניו והיה לו הכל, לו ראוי לומר "הכל הכלים הכל הבל". אין זה סתם אדם שלא כל כך הבין ואומר שצריך סיעתא דשמיא להבין לימוד... רבינו התומים גאון הגאונים, והוא מעיד ואומר שהכל הוא רק בסיעתא דשמיא, ואין ההצלחה מובטחת בשכל ובחריצות בלבד.

והעיד תלמידו של מרן הנצי"ב זצ"ל, שבאחד הימים הנצי"ב לא הגיד את שיעורו, והתלמיד שידע שהכין שיעור כראוי, שאלו, מפני מה לא אמר את השיעור. ואמר שלא בכה באותו יום ב'אהבה רבה', ועל כן לא יכול היה לומר שיעור ביום כזה".

ועוד זאת הוסיף רבינו מרן זצ"ל, בברכה זו אין אנו מבקשים בסתמא, אלא "בעבור אבותינו שבטחו בך", אנחנו באים בזכות אבות, ואם אמנם רוצים לקבל בזכותם, מחויבים אנו להשתייך באיזו שייכות ונגיעה למעשי אבותינו, וזאת ע"י התמסרות מוחלטת לתורה. בהספדו המרטיט אחר מיטתו של הגאון המופלא רבי עקיבא קיסטר זצוק"ל אמר רבינו מרן זצ"ל בענוותנותו הנוראה, "תמיד קנאתי איך הוא אומר 'אהבה רבה', ב'אהבה רבה' שלו יש טעם, רוב הימים אחר כל לילה היה צריך להוציא אותו בברכת התורה, הוא יכול לומר 'אהבה רבה', כל החיים היה אצלו שבועות!".

אחד התלמידים מספר, "היה זה לפני שנים רבות, בן משפחתי, בחור צעיר, חובש כיפה סרוגה, שאותה נפשו להתעלות רוחנית, שוחח עימי, והצעתי לו לבוא לתפילה בישיבה. הוא הגיע לשחרית, וישב מול רבינו הגדול, וכשהגיע ל'אהבה רבה' לא הסיר ממנו את מבטו. הוא דמע ונמלא רגשי קדושה. רגעים אלו שינו את כל חייו, הנער הצעיר שהפך לת"ח, ייחס את סערת הנפש והתשוקה העצומה לתורה, לאותם רגעים בהם חזה בהכנה ל"מעמד הר סיני" בשחרית של "סתם" יום של חולין...".

בכל ימות השנה, הברכה של 'אהבה רבה' היתה נאמרת בהשתפכות הנפש, בתחינה ובהתרפקות, אמנם בחג השבועות היה זה מחזה איום ונורא. נפשו של רבינו יצאה בדבריו.

תלמידים שעקבו במשך השנים העידו כי ברוב השנים לא כיוונו את השעה להתפלל כמנהג ותיקין עם הנץ החמה, מחמת שלא אבה רבינו למהר ב'אהבה רבה', לעיתים היה זה איחור משמעותי של דקות ארוכות, ולעיתים ברגע או שתיים. כי כן יסד המלך, אין להחפז, יצא שחר ה"יראוך עם שמש" שהוא הידור מצוה, בהפסד התחנונים ב'אהבה רבה' שזה 'גופי תורה'.

"ותלמדם חוקי חיים". 'דור דעה', שלא יהיה דור כזה עד דאתי מלכא משיחא, בטחו וקבלו חוקי חיים... כן תחנונו ותלמדנו. מתחנן היה רבינו מרן זצ"ל ומבקש רחמים לזכות למתנת חינוך.

אחרי העמל והיגיעה במסירת כל הכוחות ובריכוז כל החושים, ללמוד וללמד, להבין ולהשכיל, השתוקק רבינו זצוק"ל לתורה של "מפיו דעת ותבונה".

וכך הוה מרגל בפומיה, "אני רגיל להזכיר את מה שכותב רבינו בעל ה'אורים ותומים' זיע"א בדרשות 'יערות דבש', רבינו ה'תומים' שבדורות קודמים, שהכירו יותר, היה הסמל של שכל ותבונה, היה מקור הגאונות והשכל, וראש הישיבה הגדול בדורו (הגאון רבי מאיר שמחה היה משבח את סבו שלמד אצל ה'תומים' וישב "בתוך הישיבה", כי היו רבים שהיו בישיבה וישבו בחלונות או מחוץ לביהמ"ד, והוא למד בפנים), והוא כותב, אומר אני, שוא ושקר מה שאומרים וחושבים שהכשרון וחריפות השכל זו ההצלחה. והוא מעיד על עצמו שרק ביום שהוא אמר 'אהבה רבה' בבכיה, אך אז היה מחדש לאמיתיה של תורה ואם לא - לא זכה..."

והטעים רבינו מרן זצ"ל, שזהו כעין מה שאמרו חז"ל במדרש על "הכל הבלים" אמר קהלת, אילו אמר זה אדם

וראה בכך מעמד של כבוד התורה. עם זאת, הקפיד שלא להיות לבדו במרכז המעגל, אלא תמיד החזיק בידו עוד מן התלמידים. כלל בני השכונה מתלווים היו לבני הישיבה בגיל וברעדה, עד לבית רבינו ברחוב אבן שפרוט.

אחד התלמידים מתאר, "שנה אחת התעכב הרבה והיה נראה כמתחמק מזה, ויצא מביהמ"ד רק לאחר זמן רב. אבל משהגענו לרחוב קק"ל, התחיל לעודד את השירה והתעכבו שם דקות ארוכות בריקודים על פני הכביש. ואמרו אז משמו שאמר, שכאן ישנם כאילו שאינם שומרי תורה ומצוות, וכדאי שיראו כמה אנו אוהבים את התורה ושמהים בה. באותה עת ניגש אליו בחור ושאל, אם אין זה ביטול תורה בליל שבועות. בתגובה תפס רבינו בידו לרקוד עמו [לעומת זאת לא נתן בשום פנים ואופן להפסיק את הלימוד בלילה בשירה] כנהוג במקומות אחרים], וכשהיו כאלו שניסו לשיר היה משתיקם בתוקף].".

האש הגדולה ליהטה

על אורחות רבינו מרן זצ"ל בסעודת הלילה, מעיד תלמידו המובהק הגאון רבי אֵלִיהוּ ויינר שליט"א: בסעודה זו לא היה את ה"בעיני נמי לכם", האש הגדולה ליהטה בכל פינות הבית, היתה זו סעודה שכולה רצינות וכובד ראש, כשלרוב מלבד דברי התורה, היה רבינו בוחן את היושבים על שולחנו על מסכת שבועות. הסעודה כולה היתה ברוממות נוראה, היה ממצט לשיר, ומזרז את היושבים כי יש ללכת לבית המדרש וללמוד, 'שהרי נהגו ישראל להיות ערים כל הלילה', ואף השתדל שלא יכבירו באכילה מרובה, שלא יפריע לסדר הלימוד בלילה.

הנהגת רבינו זצוק"ל בליל יומא דעצרתא לא היתה קבועה וכמה אנפין היו לה. ברוב שנים נהג לומר את ה'תיקון' כמנהג קדמונים עוד לפני סעודת הלילה, והיה אומר רק את הסדר המקובל מן האר"י ז"ל ללא התוספות המאוחרות. באחד השנים ערך 'התרת נדרים' בכדי שיוכל לחדול ממנהגו זה. לאחר הסעודה היה יושב ועוסק בלימוד בעיון כדרכו.

מספר תלמיד: "זכורני באחת השנים, ועודני נער צעיר, ניגשתי בליל שבועות לרבינו, באימה וביראה ובקשתי בפי, "הרי מקובל שהיום הוא יום הדין לתורה, וכידוע שהלימוד בלילה הזה משפיע על כל השנה כולה, האוכל לבקש שראש הישיבה ילמד אותי בלילה הזה?" ראש הישיבה בענוותנותו, נענה מיד, וישב ללמוד איתי במשך שעה ארוכה".

מנהגו היה להגות גם בסתרי תורה (כמובא בווה"ק) עם חברותא, בספרא דצניעותא עם ביאור הגר"א.

בי היכלא – הישיבה הקדושה

במהלך הלילה, פעמים שהיה לומד בביתו, ופעמים שהיה קובע לימודו בהיכל הישיבה הקדושה. סיפר פעם שבשנים קדמוניות היה לומד בליל שבועות בביתו, כי בבית הכנסת לא היתה אוריה מספקת של כובד ראש, ומשנוסדה הישיבה הקדושה היה מגיע לישיבה לפרקים. עם זאת, רבינו היה מקפיד מאוד שבני הישיבה יקבעו שבתם בתוככי

הישיבה בעסק התורה בצוותא ובחדוותא, וכן בעבודת התפילה בגדלותה וברוממותה.

בשנים מוקדמות, כאשר עדיין לא סודרה תאורה של שבת נאותה בישיבה, והתנאים מבחינת האור ומזג האויר לא היו נוחים, היו שנטו לילך ללמוד ולהתפלל במקומות אחרים, ויש שחפצו להתפלל אצל הכותל המערבי. דעתו של רבינו זצוק"ל מאוד לא היתה נוחה מכך, ותמה הכיצד יתכן כזאת, ותבע שעם כל הקושי לא ינטשו את היכל ד', ובמקום רינה שם תהא תפילה.

לפני שנים אחדות אירע שתיכף עם כניסת החג, כבה הגנרטור

ב'אגודה שול', ומחמת כך נמנע קיום סדר הלימוד בהיכל הישיבה הקדושה. רבינו זצוק"ל כאב בלבו מאוד את הדבר, וכאשר התאספו לתפילה בביתו התבטא שהוא מרגיש כ'נזוף', ואינו ראוי לומר את השיחה.

ובאחת משיחותיו עמד על יקרת התפילה ונחיצותה ביום הקדוש, "יש להדגיש במיוחד בימים אלו את ענין התפילה, שהיא "קרובה לנבואה", וכמו שכתב הרמ"א בזה. ופירשו "מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו" (משלי כ"ז, כ"א), היינו תפילתו, כי היא המבחן של האדם. עד כמה הוא באמת מדבר עם קונו, ועד כמה הוא מחשיב אותן שעות ביום שבוהן הוא מתפלל,

"והודעתם לבניך ולבני בניך" שמחת התורה עם צעירי הצאן

ויתעסקו בטהרות!"...

באותם ימים לפני ואחרי מתן תורה, נכנסו אליו תלמידים ומקורבים, ואת כל אחד מהם שיתף בבשורה הגדולה: "השבוע זכיתי לראות מחזה נפלא, אשרי עין ראתהו! בחור ישיבה קטנה בן ימינו יודע זבחים על פה, על בוריה! זבחים על בוריה!"

זו היתה האהבה העצומה של רבינו לתורה וללומדיה. מים רבים לא יכבו את האהבה הזו ונהרות לא ישטפוה". את האהבה הגדולה לכל ילד ונער, והשאפה להצלחתו בתורה של כל יחיד ויחיד, ניתן היה לחוש, גם במה שהביע רבינו מרן זצ"ל בכל שנה מחדש בחג השבועות ולאחריו, את התפעלותו מה"אכשר דרא" המתגלה לנגד עינינו, כאשר צעירים ומבוגרים, תלמידי חכמים ובעלי בתים, ילדים רכים וזקנים באים בימים יושבים והוגים בתורה כל הלילה, והיה מספר איך בצעירותו, המצב היה "שרעקלאך", הילדים היו מסתובבים ומשתובבים, ופשוטי העם היו יושבים בטל ואוכלים ושותים, ואילו עתה, ברוך ד', יושבים ולומדים ברצינות ובשמחה. מידי שנה היה חוזר על כך בשביעות רצון ובחדרה עילאית.

שח תלמידו שליט"א: 'בדידי, בליל שבועות, ועודני נער צעיר, לא משתי ממקומי, ורק לפנות בוקר ניגשתי אל הלוח לברר את זמן עלות השחר. רבינו הבחין בי ופניו מאירות. לאחר מכן התבטא באוזני, עד כמה שמח לראות שהקימה היחידה מן הספר היא רק כדי לדעת אם הגיע כבר זמן "הכון לקראת אלוקיך ישראל"..."

הגר"א פריזנט שליט"א ממשיך ומספר, "באחת השנים, בעוד רבינו זצ"ל עושה את דרכו לבית המדרש, אפוף שרעפי קודש, ל'סדר ההכנה' המיוחד של הישיבה קטנה, פגש בו מנהל הישיבה הרב משה ויסלובסקי שליט"א. ר' משה פנה לרבינו זצ"ל ואמר לו שזה עתה הוא שב מחדר האוכל, ונוכח לראות כי ה"חציו לכם" כבר מוכן, לאחר שהושלמה הכנת סעודות החג בשפע ובהרחבה.

רבינו הביט בו, ופניו לוהטות ומאירות, "רוצה לראות חציו לכם, ר' משה?!" "בוא איתי לבית המדרש, ראה את בני הישיבה הקטנה, את צעירי הצאן, השקועים בהוויות דאביי ורבא, היש לך לָכֶם גדול מזה?"...

סיפר הגאון רבי אשר פריזנט שליט"א ראש הישיבה לצעירים 'נועם התלמוד' המסונפת לישיבת 'מעלות התורה': "לישיבה קטנה שלנו היה חיבור עמוק לחג השבועות של רבינו זצ"ל. שנה בשנה היינו מנהיגים בישיבתנו סדר הכנה לקבלת התורה, בבית המדרש הגר"א ב'שערי חסד'. אלו היו שלוש שעות של שקיעות בתורה בלהט ההכנה לקבלת התורה. זכינו שרבינו ראש הישיבה היה משתתף עמנו בסדר הזה, ולומד בבית מדרשינו. לעיתים גם נשא דברי התעוררות.

באחת השנים, נמצא בישיבתנו בחור שלמד מסכת זבחים על בוריה. בימים הסמוכים לקבלת התורה, הבטחתי לו, שכאשר יסיים את המסכת, אכנס איתו לרבינו זצ"ל שיבחן אותו. בערב חג מתן תורה, סיים הבחור, נער צעיר בישיבה קטנה, את המסכת על בוריה עם כל דיבורי התוס'. נכנסתי איתו לבית רבינו, כשהבית ספוג וטבול כולו באווירת הטהרה של 'תואר כלה', על שולחנו של רבינו שהו כמה תלמידים, אך אני אזרתי עוז, קראתי בקול, וסיפרתי לרבינו זצ"ל, שהנער הצעיר הזה סיים זבחים ויודע אותה על בוריה.

רבינו, כאב רחימאי, קרא לנער, והחל לבחון אותו על דברי הגמרא, ואז הוספתי "ראש הישיבה, הוא למד את זבחים עם תוספות!"... רבינו הביט בו בהשתאות, והחל לבחון אותו על כל המסכת, עם התוס'. להפתעת הכל התברר שאכן הבחור הצעיר היה בקיא בכל מסכת זבחים על בוריה...

באותה שעה, עיני רבינו זצוק"ל זהרו באור יקרות. נהרה עצומה נשפכה על פניו, והוא התנשא על כנפי אושרו: "אשרי שזכית! בחור בישיבה קטנה, עם כָּל דיבורי התוס' בפרשת הקרבנות!"

היה זה מחזה מופלא. רבינו התמלא בשמחה, הוא חיבק את הבחור, ואמר לו ממעמקי נשמתו, "אה, אשרי חלקך ואשרי יולדתך! זכית לבקיאות נפלאה בתורת הקרבנות! אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא."

לאחר מכן דיבר בהתפעלות על היום הקדוש הקרב ובא, ואיזו זכות לו לבחור הנכנס בשערי היום הקדוש הזה עטור בכתר התורה של תורת הקדשים. אחר כך נשא את עיניו לעברי, והתבטא באושר, "ר' אשר! זכינו ברוך ד', תינוקות טהורים והקרבנות טהורים, יבואו טהורים

עד כמה זה חלק עיקרי של היום שלו. ובאמת כל הצלחה בעבודת ד' תלויה בתפילה, כי אי אפשר להצליח בלא ס"ד, אם אין הקב"ה עוזרו אינו יכול לו. ועל כן יתפלל שיזכה לקבל את התורה, ולהידבק בחיים האמיתיים".

לא ייעפו ולא ייגעו'

רבינו זצוק"ל היה מתנמנם על מושבו פרק זמן קצר, כהכנה רבתא לאזור חיל לקראת עבודת התפילה הנשגבה, ותיכף היה מתגבר כארי וכלביא יתנשא בעסק התורה. אף הוא היה מורה ובא, שמי שלא מסוגל להיות ער במשך כל הלילה, מוטב שילך לישון בתחילת הלילה, וישכים לקום ללמוד לפני התפילה עם הנץ החמה, ובוזה יקיים את עיקר התיקון, מאשר שיהיה ניעור במשך כל הלילה, ובעלות השחר ילך לישון, שבזה מפסיד את העיקר.

כן הוסיף לציין את מנהגם של אביו מרן הגרש"ז זצ"ל ורבינו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, שמעולם לא היו ניעורים במשך כל הלילה, ובילדותו של רבינו זצ"ל לא היה נוח לאביו שהוא יהיה ניעור במשך כל הלילה. שח תלמיד ותיק: "זכורני שבאחת השנים כשהיינו בביתו ברחוב גשר החיים, שאלו בחור אמריקאי תמים וישר דרך, מדוע לומדים בלילה ואחר כך עייפים, יותר טוב לישון וללמוד ביום". רבינו חייך, וחזר כדרכו, על ה"מושכל ראשון" והפשוט - החובה

והיה אומר, וכי לימוד של כמה שעות כל כך מציף, ופעם חזרנו כמה בחורים לביהמ"ד ללמוד עד הסעודה בצהרים, והוא השתתף עמנו והביע את קורת רוחו. לאחר מכן, בשעת הסעודה הארכנו בניגונים, ובאו להודיע שהוא נמצא במדרגות בכניסה לחדר האוכל, והיה נראה שבא לזרז שיקצרו ויזדרזו, כדרכו תמיד בשבת, ולכן הפסקנו לשיר, ושלח שיאמרו לנו להמשיך לשיר ולנגן, והוא עצמו התיישב לשמוע ולנגן עמנו".

'צבי ואתרעי בן ומסר לן אורייתא'

לאורך כל התפילה הממושכת, עוז וחדוה שלטו באוירה בערבוביא. החיות והרעננות הקיפו גם את אמירת 'הלל השלם' במתינות ובהתבוננות, בלי שום חיפזון ומרוצה, "לקל ברוך נעימות יתנו" בקול שירה וזמרה כנהוג בכל ימי חג ומועד. גם שמיעת מגילת רות היתה מתוך חיות ועירנות מיוחדת [על 'אהבה רבה' ראה מסגרת].

רבינו זצוק"ל היה נוהג לעמוד אצל הבימה בתחילת קריאת התורה ולומר בקול רם את האקדמות, בקול רווי רגשי קודש מלא אהבה וכיסופין, וכל העם עונים אחריו בנעימה ובהתעוררות. כשהיו שומעים את התיבות מפורש יוצאים מפיו בדביקות עצומה, מילות ה"אקדמות כמו חיות הנה, רבנותהון ד'ישראל, קראי בשמעתא שבח ריבון ע'למא, אמירא ד'ק'תא, שפר עליה לחונה, באפי מ'כ'תא, תאין ומתכנשין, בחיוז א'ותא, תמהין ו'ש'ל'ין ל'יה, בעסק את'תא..."

"ו'כ'אין פד ש'מע'תון, שבח דא ש'רתא... קביעין בן ת'הוין, ב'ה'הו חב'רתא... ות'כ'ון די ת'ת'בון, בע'ל'א

משנתו בתוך באמצע הלימוד הקדוש, וכ"ש וכ"ש שלא להיות חבר לירבעם בן נבט ח"ו להכשיל גם לאחרים חלילה וחלילה..."

ותיקי בוגרי הישיבה מספרים כי היו שנים בהם נתלה מכתב על דלת בית המדרש, ובו מבקש רבינו מבני הישיבה, להיות בתענית דיבור מתחילת הלילה עד אחרי תפילת השחר.

מעיד תלמידו הרה"ג ר' מרדכי יהושע קרויזר שליט"א: "בבוקרו של חג השבועות, לאחר לימוד ה'משמר' והתפילות הממושכות, היה מעודד לחזור וללמוד ולא לילך לישון מיד,

להמשיך את כל יום השבועות בעסק התורה, כי הלימוד בלילה הוא לא במקום ללמוד ביום החג..."

רבינו זצוק"ל עמד על המשמר בישיבה הקדושה לבל ילך זמן בבטלה ח"ו, וביקש לזרז את האכילה לקראת סדר הלילה. באחד ממכתביו הנוראים התריע וזעק על ניצול הזמן במילואו בלא שום בטלה, "חזקו והתחזקו בעול תורה בשמחה באהבה בהתמדה, לייקר את הזמן העובר ופורח מעלינו, ובתעצומות עוז העיון והעמל בתורת חיים משיבת נפש, כל יראה וכל ימצא בבית המדרש הטומאה הנוראה של "דברים בטלים", ובפרט שלא להפסיק

קבלת התורה ב'הדסה עין כרם'

לך יש משפחה, תחזור הביתה מחכים לך"... ונרדם שוב מחולשתו הרבה, אני בכל זאת נשאיתי על משמרתי, ואז ראיתי מחזה נורא, שנחרט בלבבי ונשמתי לנצח.

בכל הלילה מללו שפתיו באפיסת כוחות דברי תורה, כאשר מידי שמונה-תשע דקות, מתוך עלפנו חומו וחוליו, הוא התנער והחל קורא קריאת שמע, בהתלהבות ובריכוז עצום, מקבל עול מלכות שמים, מכין את עצמו ל"מעמד הר סיני", לקבל עול מלכות שמים, ושוב נרדם באפיסת כוח, ושוב עוברות דקות ספורות והוא נע בחרדה ושוב החל קורא קריאת שמע ביראה נוראה, ושוב נרדם באפיסת כח, וכך נמשך מחזה נורא זה כל הלילה, שוב ושוב..."

מספר תלמידו הרה"ג ר' אביעזר יהושע פגרה שליט"א: "עודני זוכר אותו היום שהיה מוטל על מיטת האשפוז, כאשר ביקרתי אותו בימי התשלומין. כולו חלוש, אפילו להרים את ראשו או זרועו התקשה, אך נפשו מאירה ושמחה. באושר צרף, עולה על גדותיו סיפר לנו שאך אמש זכה לסיים מסכת, ונפשו בבקשתו לשיר עמנו ניגון של אהבת תורה לרומם את הנפש בשמחת התורה. הוא היה חלוש ומיוסר, גופו בער ככבשן, אך קורן בשמחה ובחדוה, הן זכה לקבל את התורה!".

באחת השנים האחרונות חלה בריאותיו. עקב כך היה מרותק למיטתו בבית החולים 'הדסה' במשך תקופה ארוכה, ונאלץ לשהות בחג השבועות, אהבת כלולותיו, בסביבה זרה ומנוכרת.

מתאר תלמיד שזכה לבקרו: "פגשנו את ראש הישיבה לאחר שבוע בו ניזון מנוזלי אינפוזיה ותרופות. הדלקת הקשה פשטה בגופו, והחולשה השתלטה על כל איבריו, אבל כל אלו נעצרו על סף לבבו. נתקלנו במחזה נורא. שתי דמויות שונות שרועות על אותה מיטת בית חולים - וביניהן פעורה תהום רבה. מן הצד האחד שכב שם רבינו הגדול בדלקת קשה, חלוש וחסר אונים. ומאידך, דמותו הרוחנית נתגבהה לאין ערוך. ליבו הגדול - אש לפניו תלך! הוא בער באש געגועיו לקבלת התורה; דיבר בכלות הנפש על "הימים הנוראים הבורחים עד לב השמים"..."

כך שח ר' ר. ש. שזכה לשמשו ולסעדו במסירות עילאית ומיוחדת, ושהה לצידו בלילה הראשון לאשפוזו בבית החולים, סמוך ונראה ליום קבלת התורה: "אדייק באותו תיאור נורא על אותו הלילה, שלא ימוש מזכרוני. שהיתי לידו במשך הלילה, כדי להשגיח ולהיות איתו בשעת חוליו. בשעה מאוחרת הוא התעורר וראה אותי, הוא הביט בי, חייך, ולחש חלושות, "אינני צריך שומר,

דְּרִתָּא... אַרְי תְּצִיתוֹן לְמַלִּי, דְּנִפְקִין בְּהִדְרִתָּא... מְרֻמָּם הוּא אֶלְקִין, בְּקִדְמָא וּבְתִרְיָתָא... צְבִי וְאַתְרֵי בָן, וּמִסַּר לָן אוֹרִיתָא.

והנה הגיעה העת הגדולה. 'עשרת הדברות'. רבינו הגדול 'עולה אל ההר'. בשעה זו הוא מקבל את התורה מחדש, והקול קורא ומחלחל, חודר אל עמקי הנשמה, 'אשר בחר ב-נ-ו מכל העמים, ונתן ל-נ-ו את תורתו'. עיניו היקדות נתונות ואזניו כרויות לדברי התורה בעצמם, אש דת למו.

שכיח היה לראותו מרתע ומרתת כל גופו בבכי בעת קריאת ההפטרה העוסקת במעשה מרכבה. הנהגה זו הזכירה לרבים את המובא במשנה ברורה (סימן רפ"ח ס"ק ד'), 'כתב הט"ז, היינו דוקא אם מחמת רוב דביקותו בהקב"ה זולגים עיניו דמעות, שכן מצינו ברבי עקיבא בזוהר חדש שהיה בוכה מאוד באמרו שיר השירים כאשר שידע היכן הדברים מגיעים'.

תפילת המוסף, זמן עליית הנשמה בימים טובים, כמו שציטט רבינו מרן זצ"ל מדברי הגר"א ז"ל, לעילא

מכל ברכתא ושירתא, באריכות ובדביקות. בשנים קדמוניות היה ניגש לפני התיבה, הרה"ג ר' חיים מיכל' לוי זצ"ל, מיקירי קרתא נקיי הדעת, והיתה תפילתו מתוך רגש רב ודמעות, כשבקדושה ובחזרת הש"ץ רבינו מרן זצ"ל בדביקותו מתעלה ומתנשא אל על. [נאגב, סיפר הגר"א מאיר שליט"א, 'שאלתי אותו באחת השנים, על דברי האר"י על גודל ענין קדושת 'כתר' בחג, והלא לפי נוסח אשכנז השגור בפינו אין אנו אומרים 'כתר', אך רבינו הבהיר לי שהענין קיים גם בדין שלא אומרים את התיבות הללו'].

"קדוש היום לאדונינו... חדות ד' היא מעוזכם"

עם סיום התפילה, השמחה הגדולה פרצה גבולות, ובני הישיבה ליוו אותו שוב במעמד של כבוד התורה והדרה לביתו, בקול שירה ושמחה עצומה.

קשה להעתיק אלי גליון את נהרת השמחה שהיתה שפוכה על פניו בכל

מהלך החג. כדרכו בקודש בשילוב של היראה והחרדה. 'וגילו ברעדה'.

לאחר התפילה בבוקר היה נוטל את ידיו ואוכל מאכלי חלב, ומדגיש שזה לקיים את מצות הרמ"א (סימן תצ"ד סעיף ג'), 'ונ"ל הטעם שהוא כמו השני תבשילין שלוקחים כליל פסח, זכר לפסח וזכר לחגיגה, כן אוכלים מאכל חלב ואח"כ מאכל בשר וצריכין להביא עמהם ב' לחם על השולחן שהוא במקום המזבח, ויש בזה זכרון לב' הלחם שהיו מקריבין ביום הבכורים. והיה מוסיף כי לחלק לב' סעודות נפרדות זה ודאי לכתחילה שבלכתחילה [לא היה ניחא ליה במה שיש נוהגים לאכול מאכלי חלב בסעודת הלילה משום שהרי הוא יום טוב].

ושוב רבינו מרן זצ"ל חזר לתלמודו, ומגיע לבית המדרש לעוד שעה ארוכה של לימוד בחשק נורא ובשמחה עצומה, בשנים מאוחרות יותר היה נשאר בביתו, מסתער בחדוותא דאורייתא על הגמרא, כשלאחר מכן הלך לנוח קמעא

להתכונן כדבעי לתפילת המנחה. מעט לאחר חצות היום, היה נוטל ידיו בשנית, ופונה לסעודת היום בבשר ויין וכל מטעמים, שנמשכה שעות ארוכות בשירות ובתשבחות ובהתרוממות הרוח. במהלך הסעודה, בכל עת היה מזרז על השמחה, והיה חוזר ומצטט את דברי הגמ', 'הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכס', ומביע את השתוממותו על מצוה זו של 'לכס' בעצרת שנשתכחה כמעט, ולא מקיימים את ה'חציו' כפשוטו.

סיפר רבינו כי פעם הציע את תמיהתו לפני רבינו מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, ובתחילה הוא דן מכמה צדדים [שמא השינה מצטרפת לקיום 'לכס', ברם הסברא נותנת שאף אם קיום 'עונג' יש בזה, אך לא קיום של 'שמחה', ועוד כמה מילין בזה] ולבסוף לא יצא מענה ברור.

עם דמדומי חמה וינטו צללי ערב, שוב נכנסו ובאו בני הישיבה הקדושה ועמהם יחד גדולי וותיקי התלמידים להקביל פני רבם ברגל, ולשאת את ברכת המועד בצילא דמהימנותא. כאיש אחד בלב אחד ננתן קולם בשירה ובזמרה, בשבח ובהודאה לנותן התורה, אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו. נאחזים בדביקות בשיירי ההוא יומא המחשיך ובא. קשה הפרידה.

מדי שנה בדבריו באותה שעה היה רבינו זצוק"ל מעורר, 'כלל הוא בידינו, כי אין הזמנים רק כזכר למאורעות אלא נשאר הרושם לדורות, וכשאנו מתפללים 'ותתן לנו ... זמן מתן תורתנו' הוא כי באמת חג השבועות הוא זמן מתן תורה בשבילנו, ובו הקב"ה משפיע עלינו ונותן לנו את התורה הקדושה יותר מבשאר ימים. ואחר שקיבלנו מתנה גדולה כל כך, יש תביעה נוראה לשמור בכל כח על מה שקיבלנו, לא לחזור למצב הקודם אלא להישאר במצב של עליה, ולהתחזק בהתמדת התורה ובשמחת התורה'.

באותן שעות רצון נדירות, מלאים זיו ומפיקים נוגה, עוז וחדוה חן ויופי נראו על פניו שהאירו בנהירו עילאה. 'חכמת אדם תאיר פניו'. כמה שש ועלז ב'ההוא יומא' שניתנה בו תורה, כלי חמדה, שעשוע עליונים ותחתונים. אשרי עין ראתה.

אחד מחשובי התלמידים שח בהתפעלות גדולה: 'היה זה בחודש תמוז האחרון לחייו, בעת אחד הכינוסים בעניני חינוך, רבינו נשא שיחה, ודיבר על כך שזה עתה יצאנו מחג השבועות, ונוראות נפלאות, אנחנו כבר ב'תמוז' והוא עודנו 'חיי' את חג השבועות. אש הלהט של מעמד קבלת התורה עדין בוערת בו, כאילו אך אתמול זה היה'...

השקידה הנוראה שגרמה לחלישות הדעת

רגל, חזר לביתו וקידש ואכל מזונות מאכלי חלב, ומיד אח"כ כל בני הבית הלכו לישון, מלבד רבינו שאמר: אני ישנתי בלילה... והתיישב ולמד בשקידה עצומה עד אחר שהתעוררו כולם, בצהרי היום, ואכלו סעודה בשרית. ובגמר הסעודה שוב הלכו כולם לישון מלבד רבינו שאמר שוב: אני ישנתי בלילה... וכך ישב ולמד בהתמדה גדולה עד קרוב לשקיעת החמה, שירד להתפלל מנחה, כל זה על סמך השעה ומחצה שישן בלילה...

הדברים היו למראה עיני רבינו מרן זצ"ל, שהתפעל והתרגש מאוד משקידתו הנוראה של רבינו מרן הגרי"ש זצ"ל. במהלך אותו החג, לא חדל רבינו מלהראות לכל הבאים בשערי הבית את הדברים, בהפטירו שוב ושוב: 'זה עושה לי חלישות הדעת'...

בקובץ 'מבקשי תורה' בשנת תשע"א, פורסם 'סדר חג השבועות של רבינו מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א', שכלל הלכות והליכות מעדותו של נכדו הג"ר אברהם צבי ישראלזון שליט"א, ממה שראה כד הוה טליא לפני עשרות בשנים.

בראשית הרשימה הופיע כדלהלן: ליל חג השבועות: אכל סעודה בשרית [כשאר שבתות וימים טובים], ואח"כ הלך לבית מדרשו 'תפארת בחורים', למסור השיעור בגמרא [הקבוע מדי יום ביומו]. בשעה 12 בלילה סיים השיעור. חזר לביתו ונשכב לישון עד 1.30 לפנות בוקר. אז התיישב ללמוד בקול רם ובהתמדה נוראה כדרכו, עד זמן תפילת ותיקין. אחר שסיימו תפילת ותיקין בבית מדרשו הלך יחד עם כל המתפללים לכותל המערבי כמנהגו לכל